

**BUZ HOKEYİ OYUNCULARINDA BATIL
İNANÇ VE KAYGI İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Muhammet İrfan KURUDİREK

**Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Tez Danışmanı**

Prof. Dr. Murat KALDIRIMCI

Doktora Tezi-2018

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
KİŞ VE SPOR BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**BUZ HOKEYİ OYUNCULARINDA BATIL İNANÇ VE
KAYGI İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Muhammet İrfan KURUDİREK

**Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Doktora Tezi**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Murat KALDIRIMCI**

**ERZURUM
2018**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
KIŞ SPORLARI VE SPOR BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**BUZ HOKEYİ OYUNCULARINDA BATIL İNANÇ VE KAYGI
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Muhammet İrfan KURUDİREK

Tez Savunma Tarihi : 12/11/2018

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Murat KALDIRIMCI (Atatürk Üniversitesi)

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Akın ÇELİK (Trabzon Üniversitesi)

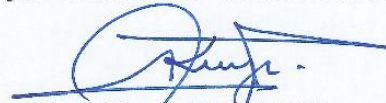
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ali DURSUN AYDIN (Kafkas Üniversitesi)

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Orcan MIZRAK (Atatürk Üniversitesi)

Jüri Üyesi : Dr. Öğrt. Üyesi. M. Haluk SİVRİKAYA (Ankara Üniversitesi)

Onay

Bu çalışma yukarıdaki jüri tarafından **Doktora Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Fatih KIYICI
Enstitü Müdürü

Doktora Tezi
ERZURUM - 2018

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	VI
TABLolar DİZİNİ.....	VII
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Batıl İnanç.....	3
2.1.1. Sporda Batıl İnanç	6
2.1.2. Buz Hokeyi ve Batıl İnanç.....	10
2.1.3. Batıl Davranış ve Kaygı.....	12
2.2. Kaygı.....	13
2.2.1. Kaygı Türleri.....	15
2.2.1.2. Sürekli Kaygı	15
2.2.1.3. Durumuluk Kaygı	16
2.2.1.4. Somatik Ve Bilişsel Kaygı.....	17
2.2.1.5. Olumlu ve Olumsuz Kaygı	19
2.2.1.6. Dalgalanan Kaygı	20
2.2.1.7. Özellikli Durum Kaygısı.....	20
2.2.1.8. Kaygı ve Performans	20
2.2.1.9. Buz Hokeyi ve Kaygı.....	22
3. MATERYAL VE METOT.....	24
3.1. Çalışma Evreni ve Örneklem.....	24
3.2. Veri Toplama Araçları	24

3.3. İstatistik Analizi	25
4. BULGULAR.....	27
5. TARTIŞMA.....	43
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	48
KAYNAKLAR	50
EKLER	58
EK 1. ÖZGEÇMİŞ.....	58
EK-2. ETİK KURUL ONAYI.....	59

TEŞEKKÜR

Doktora tezi olarak sunduğum bu çalıŐmayı bilgi ve katkılarıyla yönlendiren, eğitim hayatımda ve kariyerimde önemli yer sahibi DanıŐmanım Prof. Dr. Murat KALDIRIMCI'ya Őükranlarımı sunuyorum.

Bugünlere gelmemde en büyük emek sahibi; ilk antrenörüm, öğretmenim, babam Münir KURUDİREK'e ve beni öğrenmenin kutsallığına olan inancıyla yetiŐtiren anneme, bu çalışmanın her evresinde desteğini hissettiğim, teknik bilgi ve birikimiyle yaptığı yönlendirmelerden ötürü meslektaŐım, mesai arkadaŐım, ağabeyim değerli Öğretim Üyesi Dr. M. Alparslan KURUDİREK'e, kıymetli vaktini bu teze ayıran, desteğini esirgemeyen eŐim Pelin Turan KURUDİREK'e ve son olarak birlikte yol yürüdüğümüz, Türkiye Buz Hokeyi Federasyonu Başkanı, kadim dostum Halit ALBAYRAK'a teşekkürü bir borç bilirim.

Muhammet İrfan KURUDİREK

ÖZET

Buz Hokeyi Oyuncularında Batıl İnanç ve Kaygı İlişkisinin İncelenmesi

Amaç: Bu araştırma Türkiye’de buz hokeyi oynayan sporcuların batıl inanç davranışı ve kaygı düzeylerini tespit ederek aralarındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır.

Materyal ve Metot: Araştırmanın evrenini; Türkiye Buz Hokeyi Federasyonu tarafından organize edilen liglerde oynayan yaklaşık 650 sporcu oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise evren içerisinde rastgele seçilen 218 kişi oluşturmuştur.

Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Batıl inanç davranışlarını ölçmek için Buhramn ve diğ. (1982) tarafından geliştirilen, Orijinal ismi “Superstitiuos Ritual Questionnaire” olan ve Türkçe uyarlaması Barut (2008) tarafından yapılan ve Sporda Batıl İnanç ve Davranış Envanteri kullanılmıştır. Katılımcıların sahip oldukları kaygı düzeyinin belirlenmesinde ise Spielberger tarafından 1970 yılında geliştirilen, Türkçe uyarlaması 1974-77 yılları arasında Öner ve Le Comte tarafından yapılan kaygı ölçeğinden faydalanılmıştır.

Veri toplama araçlarından elde edilen veriler, lisansı Atatürk Üniversitesi’ne ait olan SPSS v20 yazılımında işlenmiş, yapılan normallik sınaması sonrasında parametrik olmayan istatistik analizleri uygulanmıştır. Buna göre katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenmesi için Frekans Analizi, batıl inanç davranışı ve kaygı düzeylerinin belirlenmesinde Betimleyici İstatistik, cinsiyet ve sopa kullanma yönü gibi özelliklere göre batıl inanç davranışı ve kaygı ilişkisinin tespiti için Mann Whitney U testi, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, oynanan mevki, spor yaşı ve yaşanan şehire göre batıl inanç davranışı ve kaygı ilişkisinin tespiti için Kruskal Wallis H, anlamlı ilişki durumlarının varlığında ise durumun hangi grup ya da değişkenden kaynaklandığının tespiti için de Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Batıl inanç davranışı ve kaygı kavramlarının alt boyutlarla birlikte ilişkilerinin tespiti için spearman korelasyon analizi uygulanmıştır. Analizlerde istatistiki anlamlılık düzeyi ($p < 0.05$) olarak alınmıştır.

Bulgular: Elde edilen sonuçlara göre katılımcıların genel batıl inanç davranış ortalaması düşük seviyededir ($X = 2.24 \pm 0.620$). Buna ek olarak katılımcıların durumluk ($X = 35.53 \pm 10.468$) ve sürekli ($X = 38.38 \pm 5.295$) kaygı düzeylerinin de düşük seviyede olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Çalışma sonucunda araştırmaya dâhil olan katılımcıların batıl inanç davranışı ve durumluk kaygı düzeylerinde istatistiki olarak anlamlı seviyede ters orantılı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r = -.563$, $p < 0.01$). Benzer şekilde katılımcıların batıl inanç davranışı ve sürekli kaygı düzeylerinde istatistiki olarak anlamlı seviyede ters orantılı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r = -.433$, $p < 0.01$).

Anahtar Kelimeler: Buz Hokeyi, Batıl İnanç, Kaygı.

ABSTRACT

Examination of the Relationship Between Superstition and Anxiety in Ice Hockey Players.

Aim: The aim of the present study is to determine the superstitious and anxiety levels of ice hockey players at Turkey and to investigate the relationship between these variables.

Material and Method: The universe of study; approximately 650 athletes playing in the league organized by the Turkish Ice Hockey Federation. The sample group consisted of 218 people randomly selected from within the universe.

In terms of data collection, the personal information form prepared by the researcher was used to determine the demographic characteristics of the participants. In order to measure superstition behaviors, the original name "Superstitious Ritual Questionnaire" developed by Buhramn et al (1982) and Turkish adaptation by Barut (2008) Sporda Batıl İnanç ve Davranış Envanteri was used. The level of anxiety of the participants was determined with anxiety scale that, developed by Spielberger in 1970 and Turkish adaptation was made by Öner and Le Comte between 1974-77.

The data obtained from the data collection tools were processed in SPSS v20 software belonging to Atatürk University and non-parametric statistical analyzes were applied after the normality test. Accordingly Frequency Analysis was used to determine the demographic characteristics of the participants. Descriptive Statistics were used in determining the superstition behaviors and anxiety levels of the participants. Mann Whitney U test was used for the determination of superstition behavior and anxiety relation according to gender and direction of stick use. Kruskal Wallis H for the determination of superstition behavior and anxiety relation according to age, education level, income level, playing position, sport age and living city and Mann Whitney U test was applied to determine the group or variable situation in the presence of meaningful relationship situations. Spearman correlation analysis was used to determine the relationships of superstition behaviors and anxiety concepts with sub-dimensions. Statistical analyses based on ($p < 0.05$) significant level.

Results: According to obtained data the average of the superstitious behavior ($(X=2.24 \pm 0.620)$) levels of the participants is low. Additionally state ($X=35.53 \pm 10.468$) and trait ($X=38.38 \pm 5.295$) anxiety levels of the participants were found to be low.

Conclusion: The results of the study indicated that there was a statistically significant negative correlation between participants' superstitious behavior and trait anxiety levels ($r = -0.563$, $p < 0.01$). Similarly there was a statistically significant negative correlation between participants' superstitious behavior and state anxiety levels ($r = -0.433$, $p < 0.01$).

Keywords: Ice Hockey, Superstition, Anxiety.

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

TBHF : Türkiye Buz Hokeyi Federasyonu

NHL : National Hockey League

TDK : Türk Dil Kurumu

IIHF : International Ice Hockey Federation

SPSS : İstatistik Paket Programı

p : İstatistiksel Yanılma Düzeyi

X : Aritmetik Ortalama

SD : Standart Sapma

TABLolar DİZİNİ

Tablo 4.1. Katılımcıların Çeşitli Demografik Özellikleri	27
Tablo 4.2. Katılımcıların Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Ortalama Değerleri	28
Tablo 4.3. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması...	29
Tablo 4.4. Katılımcıların Sopa Kullanma Yönüne Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması	30
Tablo 4.5. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması...	31
Tablo 4.6. Katılımcıların Gelir Gruplarına Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması...	33
Tablo 4.7. Katılımcıların Oyun Mevkilerine Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması...	35
Tablo 4.8. Katılımcıların Spor Yaşlarına Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması...	36
Tablo 4.9. Katılımcıların Buldukları İllere Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması...	38
Tablo 4.10. Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması...	41
Tablo 4.11. Katılımcıların Batıl İnanç Davranışları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi.....	42

1. GİRİŞ

1992 yılından beri ülkemizde organize edilen Uluslararası Buz Hokeyi Şampiyonları, özellikle 2011’de Erzurum’da organize edilen 25. Dünya Üniversiteler Kış Oyunları ve 2017 yılında yine Erzurum’da organize edilen Avrupa Gençlik Olimpik Kış Festivali buz hokeyine olan ilgiyi artırmıştır. Bu ilginin en büyük artış gösterdiği bu 10 yıllık süreç incelendiğinde Türk Spor literatüründe buz hokeyi ile ilgili bilimsel çalışmalara pek rastlanmamıştır.

Batıl inanış veya batıl davranış biçimleri genellikle olumsuz, dinleri ilgilendiren veya hurafe gibi birtakım kavramları anımsatır. Başka bir deyişle batıl inanç bizim için dünyadaki olumsuzlukların karşısında akıl yoluyla açıklayamadığımız bazı şeyleri doğüstü güçlere yüklediğimiz veya yükümlülüğü ilahi kontrole yüklediğimiz bir kavramdır. Sportif olarak ise normal yaşantımızda bazılarımız tarafından saçma veya olağandışı olarak nitelendirilebilecek davranışların sporcuların müsabaka öncesinde, esnasında ya da sonrasında davranış olarak bir ritüel şeklinde yapıldığını görebiliriz. Mesela; futbol maçı öncesinde bazı futbolcuların sahaya erken çıktıklarını ya da herkesten sonra çıktıklarını görürüz. Bazı futbolcuların çıkarken çimlere dokunduklarına, boyunlarında bir kolye veya taşıdıkları benzeri bir şeyi öptüklerine şahit oluruz. Başka bir örnekte ise dünya sıralamasında seri başı olan bir tenisçinin set veya maç sayısı için kullanacağı servis atışında daha önceki sayılarda kullandığı topu istemesine rastlarız. Müsabakalarda veya antrenmanlarda aynı giysileri giyen, aynı hareketleri yapan sporcuları gözlemleriz. Bu tip davranışlar sporcularda giysilere ve yiyeceklere alakalı olarak, karşılaşmadan önce veya sonra ritüellere ve hatta müsabakadan önce cinsel birlikteliği kesmeye varacak düzeyde davranışlarla çeşitlendirilebilir. Bu ve benzeri ritüelleri örneklerle çoğaltmak mümkündür. İşte birçok sporcuda özellikle de elit düzeyde

spor yapan kişilerde sıklıkla rastladığımız bu kavramları batıl inanış veya davranış şeklinde tanımlayabiliriz¹.

Yapılan araştırmalar kaygının ise performans üzerinde mutlak etkisinden söz etmektedir. Özellikle performans kapasitesinin sınırlarına yaklaştıkça artan kaygı yoğunluğunun yönetimi, bu kaygının doğru yönetilmesi neticesinde olumlu sonuçlar elde edildiği görölmüştür.

Türk Spor Psikolojisi literatürü incelendiğinde ise Batıl İnanç ve Kaygı ile ilgili çok az çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmanın özellikle olimpik kış sporları branşlarına ve takım sporlarına katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Batıl İnanç

Batıl inanç veya batıl davranış kavramı araştırmacılar tarafından çok tartışılan, tanımlanması güç kavramdır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde batıl inanç; doğru olmayan, temelsiz, çürük ve boş inanç olarak yer almaktadır.²

Budak (2005) psikoloji sözlüğünde batıl kavramını: “doğal olayların akışının, dua, büyü, kara büyü, uğur getireceğine inanılan nesnelere taşıma, muska yazdırma, ruh çağırma gibi doğaüstü veya sihirli güçlerle değiştirebileceği inancı” şeklinde ifade etmiştir.³

Bunun yanı sıra Arslan (2004) Batıl inanca sahip bireyleri, çoğunlukla gelecekte olmasından ya da olamamasından endişe duydukları hadiselerin etkisini aza indirmeyi veya arttırmayı hedefleyen bir mekanizma olarak gördüklerini söyler. Bu inanış ve uygulamaları sahiplendiklerini ve bu bağlamda batıl inanışların bir kaygı boyutunun da olma ihtimalinden söz eder.⁴

Skinner'e göre batıl inanış kazanımı kalıcı olmayan bir bağlantının işlevi gibi meydana gelen bir şartlanma işlemidir. Skinner şayet olumlu bir netice, davranışların belirli bir düzeniyle birlikte denk gelecek bir biçimde olursa, bu iki durum arasında nedensel bir sonuca götüren tesadüfen oluşmuş bir pekiştirmeye neden olur demektedir. Eğer bu olumlu netice ile batıl inanış arasında daha sonradan rastlantısal bağlantılar meydana gelirse, örnekler pekiştirmeden yoksun olsa bile bu davranış bir batıl inanış olarak saklı kalır.⁵

Ayhan (2005) Belli bir motivasyon ve kaygı düzeyine erişen organizmanın, doğal bir biçimde dış dünyadaki uyarıcılara karşı daha hassas olacağını belirtir. Şayet bilişsel süreç, birtakım bağıntılar oluşturmaya dayalıysa ve mevcut durumları organizma doğru

veya yanlış bazı önermeler oluşturarak algılıyorsa, batılın oluşumu da buna paralel bir özellik göstermelidir.⁶

Yine Ayhan (2005)'e göre daha önce çalışır vaziyette olan ancak artık çalışmayan bir elektronik aleti yumruklayarak çalıştırır hale getirme inancını da batıl davranış ile açıklamak mümkündür.⁶

Hiçbir mantıksal ihtimal dahilinde olmayan böyle bir inanışta süreç içerisinde taklit yoluyla sahip olunan bir bilgi şeklinde hala kullanılmaktadır. Ancak, bu bilgi ne şekilde oluşmaktadır? Bu anlamda değerlendirildiğinde batıl inanışları izah etmek için baz alınabilecek kuramlardan birisi de bilgi kuralıdır (law of knowledge) ve temel olarak organizmadaki bilgi düzeyi ile yaşananlara ilişkin anlayışın ve kontrolün bir neden sonuç ilişkisi dahilinde olduğu belirtilir. Özetle organizmanın bilgi düzeyi yükseldikçe olay üzerindeki kontrolü de yükselecektir.⁷

Bilimin yöntemlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1- Bilgiyi toplama,
- 2- Bilgiyi yorumlama,
- 3- Bilgiye dair bir önerme sunma,
- 4- Sunulan önermeyi deneme yoluyla test etme.

Batıl davranışlarda da insanlar dış dünyadan bazı uyaranları duyumsarlar, bu duyuları dış dünyaya ait bilgi dağarcıklarını devreye sokarak kendi önermeleriyle algırlar, bir varsayımla hareket ederler.⁵

Fakat farkı şöyle açıklayabiliriz: Batıl davranışlarda organizma aralarında bir bağlantı olduğuna kanaat getirilen bireyler, gerçekte bu bağlantıya sahip değildirler. Bireyler, geleceğe dair bilgi alma ve geleceği kontrolleri altına alma arzularını, uyaranlar arasında yanlış bağlantılar oluşturarak tatmin ederken; aslında var olmayan, boş inanışlar oluşturma sanrısına kapılırlar. Bu süreç içinde de, bu inanışları “benimseyip” o inançlara

gittikçe daha fazla kalıplaştırırlar. Bu öğrenmenin tam anlamıyla ortaya çıkması için belli bir güdülenme gerekmektedir. Skinner, organizmanın çeşitli uyarılar arasında bağlantılar kurma, davranışlarını ve fikirlerini bu amaçla faaliyete geçirmek için de fizyolojik bir ihtiyaç veya bununla alakalı ikincil bir ihtiyaç duyması gerektiğini savunur.⁵ İşte bu sebepten ötürü birçok batıl davranışın arkasında endişe, korku, kaygı ve stres oluşturan bir durum yer almaktadır. Misal, günümüzde de sıklıkla gözlemlenen yağmur duasına çıkma ritüeli buna örnek gösterilebilir, bu ritüele kalkışan bireyler aç kalma, kuraklık yaşama gibi birtakım tehlikeler ile karşı karşıyadır ve çıkar bir yol bulup bu tehlikeler ile mücadele etmenin, gelecekte karşılaşacakları olayları kontrol etme gücünün kendilerinde olduğuna inanma ihtiyacı hissederler. Belirli bir şartlanma ve kaygı düzeyine erişen organizma doğal olarak dışarıdan gelen etmenlere karşı daha hassas olacaktır. Bu açıdan batıl inanışların meydana gelmesinde ve davranış boyutuna çıkmasında da aynı organizmanın bilişsel süreç içinde farklı durumlar için doğru veya yanlış önermeler oluşturması gibi benzer bir nitelik yer almaktadır. Bu niteliklerin Gestalt Psikolojisinin temel kavramlarına dayanılabileceği öngörülmektedir.⁶

Bu kavramlardan birincisi “Benzerlik” kuralıdır.⁸ Benzerlik kuralıyla ifade edilen batıl davranışlarda arzu edilen etkinin onu taklit yoluyla oluşturabileceğine inanılır. Bu, birbirine benzeyen uyarıların aynı olduğunu varsayma yanılıdır. Haz edilmeyen ve düşman olarak görülen birisinin kumaştan, tahtadan veya başka bir materyalden benzeyenini üreterek ona yapay bebek üzerinden zarar vereceğine inanmakta olduğu gibi, Afrika'nın Batısında yer alan Voodoo inancı bu inancın en bilinen örneğidir. Bu, organizmanın içinde bulunduğu tipik bir “uyarıcı genellemesi” yanılıdır. Uyarıcı genellemesi, bir organizmanın davranımı belli bir uyarıcı mevcutken pekiştirildikten sonra, davranım sıklığının benzer başka uyarıcılar mevcutken de artmasıdır.⁵ Hayat tecrübeleri sırasında, birine saldırdığında onun zarar gördüğünü

edimsel koşullanma vasıtasıyla öğrenen organizma, bu bağıntıyı düşmanına genellediği bez bebeğe de taşır. Tüm bunların tersine bu tür batıl davranışlar, ender olarak iyi sebepler için de değerlendirilebilir. Hasta düşen birinin iyileştirilmesi veya ona gelebilecek muhtemel zararın engellenmesi gibi. Bu inanışların temelinde de, sevilen birini kaybetme korkusunun oluşturduğu şartlanma yer almaktadır.

Batıl davranışların oluşumunda etkin olan ikinci kural ise yine Gestalt Psikolojisi'nde sıklıkla kullanılan kavramlardan olan "Temas Kuralı" dır.⁸

Temas Kuralına dayanan batıl davranışlarda ise, bir zamanlar herhangi birine temasta bulunmuş bir nesneye bir etkide bulunulduğunda aradaki temas kopmuş bile olsa, bütünden ayrılan bu parçanın o birey üzerinde değişime hala yol açabileceğine inanılır. Bu şekildeki batıl inanışların tipik örneği olarak birinin saçı veya sıradan bir giysisini kullanarak ona zarar vermeyi amaçlama yanılığsı gösterilebilir. Zamansal ve mekânsal olarak sürekli bütünle birlikte algılanan parça, koşullanma yoluyla organizmayla öyle güçlü bir bağıntı kurmuştur ki, gerçekte parça ve bütün arasındaki bağıntı kopsa bile, organizmanın içindeki temsili varlık sergilemeyi sürdürür.⁸

Bireyin öncelikli gereksinimleri her ne kadar yaşadığı sosyolojik yapıdan bağımsız görünse de, bu sosyolojik yapının ihtiyaçlarının karşılanması, birey için dolaylı olarak en az kendi öncelikli ihtiyaçları kadar büyük önem arz edebilir. Her ne kadar Jung gibi bazı kuramcılar batıl davranışları yaşamın gereksinimleri olarak tanımlayıp onların altında yaşamsal bir bilinç alanında korunduğumuzu öne sürse de aksine sonuç olarak, çoğu kuramcıların ortak görüşü şu şekilde özetlenebilir: Mantık ve sağduyu arttıkça batıl davranışların etkilerinde bir azalma görülmesi muhtemeldir.⁹

2.1.1. Sporda Batıl İnanç

Sporcular fiziksel performansı yerine getirmek amacıyla davranışsal ve bilişsel stratejiler kullanırlar.¹⁰ Bu stratejilere imgeleme, gevşeme teknikleri, odaklanma

stratejileri ve baş etme stratejilerini örnek gösterebiliriz. Sporcular performanslarını yükseltmek için bu stratejileri kullanırlarken, bunlar temelde batıl davranışlardan ve ritüellerden ayrılırlar.¹¹

Womack'ın sporda batıl inanç tanımlamasında şöyle açıklar: Sporcuların şansı ve diğer dış faktörlerin kontrolünde kendilerini güçlü hissettikleri durumlarda eylemlerin tekrarlı, biçimsel, ardışık ve teknik performanstan farklı olması durumudur.¹²

Bandura (1997) sonucu belli olmayan durumları kontrol edebilmek adına batıl davranışa başvurmanın öz-yeterliliği olumlu bir biçimde etkileyebildiğini belirtmiştir. Bunun aksine; durumları kontrol altına almak adına herhangi bir çaba göstermeyen ve batıl davranışlara başvurmayan bireylerin çok düşük özyeterliliğe haiz sporcular olduğunu vurgulamıştır.¹

Literatürde spor yapan kişilerdeki batıl davranışları araştıran çalışmalardan bazıları: Batıl davranış yatkınlığı ve görevin zorluğu alanında Gmelch (1972) 'in üniversite öğrencisi beysbol oyuncularını ile ilgili araştırmasında; beceri seviyesi düşük olan sporcuların kolay atışlarda zor atışlara göre daha çok batıl inanç eğilimi gösterdiklerini saptamıştır. Beceri seviyesi yüksek olan sporcuların da; zor atışlarda kolay atışlara göre daha fazla batıl inanç eğilimi sergilediğini saptamıştır.¹³

Geçmişten bugüne dünya genelinde farklı spor dallarında sergiledikleri batıl davranışlar ile hatırlanan birçok isim bulunmakta. Adhemar Canavessi 1928 Olimpiyat Oyunları finalinde kendi varlığının takıma zarar vereceğini düşünerek Arjantin'le olan final müsabakasında oynamamış bir sporcudur. Çünkü Arjantin'e karşı oynadığı oyunlarda Uruguay sürekli kaybeden taraf olmuş. Hollanda'da oynamadığı müsabakada Uruguay galip gelerek Canavessi'yi bir bakıma haklı çıkarmıştır.¹⁴

Takvimler 1953'ü gösterirken Brezilya'da Flamengo dokuz sezon kupayı müzesine taşıyamaz. Olaya takımın fanatik takipçilerinden Peder Goes dahil olur.

Futbolcuları maçlardan önce kilisedeki ayinlere çağırır ve sunağın önünde tespih çekmelerini ister. Flamengo bu ayinlerden sonra üç yıl arka arkaya şampiyon olur. Bu ayini öğrenen rakipler, Flamengo'yu haksız rekabetten dolayı kardinale şikâyet ederler. Peder Goes kendini savunur ama şampiyonluk dördüncü yıl kaybedilir. ¹⁴

Tenis branşının önde gelen kadın isimlerinden Serena Williams; ayakkabı bağcıklarını her seferinde aynı şekilde bağlıyor. Duş alırken hep aynı kabini tercih ediyor ve aynı terlikleri kullanıyor. Karşılaşmalarda ilk servis vuruşundan evvel topu yere 5 kez, ikinci servisten önce ise 2 kez vuruyor. ¹⁵

Ana Ivanoviç; 29 yaşında olan Sırbistan vatandaşı tenisçi servislerden önce topu yerde bir defa sektirmesiyle ve beyaz çizgilere kesinlikle basmamaya çalışmasıyla biliniyor. ¹⁵

Goran Ivaniseviç; Eski Wimbledon şampiyonu tenisçi otoparkta hep aynı yeri tercih ediyor. ¹⁵

Rafael Nadal; 31 yaşındaki tenisçi, müsabakadan önce etiketleri oyun alanına dönük bakacak biçimde iki şişe suyu oturma sırasının önüne yerleştiriyor. 15 cm'den uzun çorapları tercih etmiyor. ¹⁵

Maria Sharapova; Tenis kortlarında attığı çılgınlıklarla nam salan meşhur isim top toplayıcı çocuklardan top alırken sürekli sağ tarafını kullanıyor ve asla topları sol eliyle almıyor. ¹⁵

Justine Henin; Dünyanın bir numaralı isimlerinden Belçika vatandaşı ünlü raket set veya maç sayısı için kullanacağı servisten önce top toplayıcı görevlilerden kendisine en son sayıyı kazandıran top hangisiyse onu istiyor. ¹⁵

Roberto Carlos; Brezilyalı futbolcu hala dünyanın gelmiş geçmiş en büyük defans oyuncularından birisi olarak gösteriliyor. Roberto Carlos'un formasını uğur getirdiğine inandığı için maçtan önce kestiği biliniyor. ¹⁵

Gheorghe Hagi; Bir dönem Galatasaray forması giyen Rumen yıldız futbolcu sahaya çorabının alt bölümünü keserek çıkıyor, takım arkadaşlarına bu kesme işlemini yapmadığı müsabakalarda şansının yaver gitmediğini söylediği belirtiliyor.¹⁵

Frank Lampard; Ünlü İngiliz futbolcu şahsi web sayfasında her zaman stada önce sağ ayağıyla girdiğini, kötü bir maçtan sonra kramponlarını sahanın dışına attığını söylüyor. Lampard, müsabakalardan önce arabayla giderken hep aynı müziği dinlediğini, kulüp yemekhanesine giderken de sürekli aynı yolu tercih ettiğini.¹⁶

2002'de Fransız medyasında deprem etkisi yaratan voodoo büyüsü ile ilk müsabakada karşılaşılır. Fransa ve eski sömürgesi Senegal açılış müsabakasında karşı karşıya gelecektir Senegalli büyücüler bizzat federasyon tarafından Kore'ye getirilir. Senegalli bir büyücü televizyonlara da yansıyan görüntülerde tavuğun sol bacağı kırıldıktan sonra bir takım dualar okur. Müsabakaya 24 saat kala Fransız yıldız futbolcu Zidane'ın sol ayağı sakatlanır ve ertesi gün oynanan maçta Senegal Galip gelir. Senegal bu şansını Türkiye maçı öncesine kadar devam ettirir. Türk Spor Medyasının tüm başlıkları Senegal'in büyücülerini anlatır. Diyanet İşleri bile olaya dahil olur, camilerde hutbeler dualar okunur, ekran başındaki izleyiciler 'Sübhanellellah' diyerek çektikleri tespihleriyle karşılaşmayı izler. Senegal'in kara büyülerini artık işlemez olur ve kupaya veda eder.¹⁶

Erzurum'un sevilen yüzlerinden birisi olan, mütevazı, bilge kişilik Naim hocaya Erzurumspor taraftarları dertlerini anlatır. Bu esnada Erzurumspor ligdeki kader müsabakasına çıkacaktır. Öyle ki alacağı 1 puan bile ligde kalmasına yetmektedir. Taraftarlar Naim Hoca'nın Erzurumspor'a dua etmesini talep ederler. Naim Hoca taraftarların bu isteğini kabul eder. Karşılaşmanın 90 dakikası 0-0 sona erer ve uzatma devrelerinde Erzurumspor maçı kaybeder. Erzurumsporlu taraftarlar Naim Hoca'yı bulur ve 'hocam o nasıl duaydı, görmedin mi kaybettik' diye sitemde bulunurlar. Naim Hoca da

“Oğlum ben 90 dakikalık normal süre için dua ettim nereden bileyim bizim iş uzatmalara kalacak” der.¹⁶

2.1.2. Buz Hokeyi ve Batıl İnanç

20’şer dakikadan 3 devre oynanan buz hokeyi branşı hızı, sertliği ve gerektirdiği üst düzey performansı bakımından batıl davranışlara olan yatkınlığı birçok araştırmacının dikkatini çekmiştir. Yabancı literatürde ise tarih boyunca rastlanan örnekler şu şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

1952’de Detroit Red Wings, buz hokeyi liginde play-off’a kaldığında 8 maçlık play off serisini temsilen, sekiz bacaklı ahtapotu oyun alanına fırlatan bir taraftar uzun soluklu bir geleneği başlattı. (Legend of Octopus) Red Wings o yıl play-off’ta hiç maç kaybetmeden şampiyon olurken, play-off’a kaldığı her yıl ilk maçta sahaya ahtapot atıldı. İlk maç deplasmanda olduğundaysa rakip şehirlerde ahtapotlar raflardan kaldırıldı.

Araştırmacılar Anderson ve Sheppard’ın kadın ve erkek buz hokeyi oyuncularındaki ego yönelimi ve yarışma düzeylerinin yüksek olduğu durumlarda batıl davranışlarının yaygın olduğunu¹⁷ bulmaları da buz hokeyinin batıl davranışa olan yatkınlığını kanıtlar niteliktedir.

National Hockey League (NHL) Pittsburgh Penguins oyuncusu Rus Evgeni Malkin üç Stanley Cup iki Dünya Şampiyonası Altın madalyasına sahiptir. Takım olarak final serisinde sosyal medya paylaşımı yapmadıklarını ve kazandığı bir maçtan önce yolda hangi şarkıyı dinlediyse bir sonraki maçta da aynı şarkıyı dinlediğini belirtiyor.¹⁸

Anderson and Sheppard (1981) eğlence amaçlı buz hokeyi oyuncuları ile müsabık buz hokeyi oyuncularının batıl inançlarını karşılaştırmış müsabakalara katılan buz hokeyi oyuncularının batıl davranışlarının eğlence amacıyla buz hokeyi oynayan oyunculara göre daha fazla olduğu sonucuna varmıştır.¹⁷

Neil ve diğerklerinin (1981) yaptığı çalışmada erkek buz hokeyi oyuncularının kadın buz hokeyi oyuncularına göre daha batıl olduğunu ancak branş yaşının cinsiyete göre daha belirleyici bir kavram olduğunu söylemiştir. Yine aynı çalışmada branş yaşı arttıka batıl inanışın arttığı gözlemlenmektedir.¹⁷

Türk Buz Hokeyinin yakın tarihinde ise farklı bir istatistik göze çarpmaktadır. Yeni Zelanda takımının karşılaşmadan önce “haka dansı” yaptığı 10 müsabakanın yalnızca 1’inde Türk Milli Takımı galip gelmiştir.

Milli Takımlar İstatistikleri:

2014 A Milli Erkekler¹⁹: Yeni Zelanda – Türkiye: 6-3.

2013 A Milli Erkekler²⁰: Yeni Zelanda - Türkiye 2-1.

2012 U-20 Erkekler²¹: Yeni Zelanda – Türkiye: 12-1.

2013 U-20 Erkekler²²: Yeni Zelanda – Türkiye: 6-2.

2014 U-20 Erkekler²³: Yeni Zelanda – Türkiye: 12-0.

2017 U-20 Erkekler²⁴: Yeni Zelanda – Türkiye: 4-1.

2017 U-18 Erkekler²⁵: Yeni Zelanda – Türkiye: 12-5.

2017 A Milli Kadınlar²⁶: Yeni Zelanda – Türkiye: 5-3.

2016 A Milli Kadınlar²⁷: Yeni Zelanda – Türkiye: 7-4.

2015 U-18 Erkekler²⁸: Türkiye – Yeni Zelanda: 5-4.

Ulusal Buz hokeyinde (NHL) karşılaşılan en ilginç batıl davranışları ise şu şekilde sıralayabiliriz:²⁹

- 2002 Vancouver Kış Olimpiyatları’nda 1 Kanada doları olan Loonie (şanslı Loonie) buz zemininin hazırlanmasına yardımcı olan Trent Evans tarafından orta sahadaki başlangıç atış noktasına gömüldü. Kanada takımı Kadın ve Erkeklerde altın madalya kazandıktan sonra “şanslı Loonie” erkek takımının genel menajeri Wayne Gretzky’ye verildi.

- Bazı oyuncular tüm takım arkadaşlarının soyunma odasına gitmeden önce buz pistini terk etmesini beklemektedir. Örneğin, Chicago'nun Patrick Kane'i ısınmadan sonra buzı terk eden son kişi olurken, Jonathan Toews genellikle buza adım atmadan önce oyuncuları tebrik etmek için bekliyor.
- Stan Mikita adlı buz hokeyi oyuncusunun batıl inancı aslında alışkanlıktan doğmuştur. Bir sigara içicisi olan Mikita, devre arasında sigara içerdi. Kariyerini 1.394 maç, 541 gol ve 1.467 puan ile tamamlayarak kendisini “Keş” diye adlandıran herkesi yanıltmıştır.
- Sidney Crosby ise batıl davranış konusunda son derece hassas bir oyuncudur. Sopaları her biri belirli bir uzunlukta kesilmeli ve belirli bir şekilde bantlanmalıdır. Bir kez bantlandıktan sonra kimse bunlara dokunamaz ve eğer dokunurlarsa Crosby sopayı yeniden bantlamak zorunda kalır ve sopayı kendi başına ayarlamadığı sürece ondan performans alamayacağına inanır.³⁰

Diğer inanışlar ise şöyle:

Chris Chelios: Maçtan önce forma giyen son oyuncu.

Jocelyn Thibault: Bir maçtan altı buçuk dakika önce kafasına su döktürüyor.

Joe Nieuwendyk: Her oyundan önce iki parça tost ekmeğine fıstık ezmesi sürüp yiyor.³⁰

2.1.3. Batıl İnanç ve Kaygı

Literatürde yer alan çalışmaların birçoğu batıl inanış ile kaygı arasında bulunan pozitif ilişkiden söz etmektedir. Bu çalışmalardan ilki; Cartwright-Hatton ve Wells (1997)'e ait olan kaygıyı ortaya çıkaran etmenleri belirlemek amacıyla geliştirdikleri ölçekte batıl davranışlara da yer vermişlerdir. Tehlikenin, olayları kontrol altına alamamanın, cezaların, sorumlulukların yanı sıra batıl davranışların da kaygıyı oluşturan bir etmen olduğunu söylemişlerdir.³¹ Başka bir araştırmada Wolfradt (1997)³² üniversite

öğrencilerindeki kaygı yatkinliğini belirlemek için Spielberger (1970)³³ tarafından geliştirilen “sürekli kaygı envanterini” kullanmıştır. Bunların yanı sıra Tobacyk (1991)³⁴ tarafından geliştirilen, batıl davranışlara, büyücülere, doğüstü olaylara ve kehanet sahibi insanlara olan inanç yatkinliğini içeren paranormal inançlar yelpazesini yaptığı araştırmada öğrencilere uygulatmıştır. Yapılan bu araştırma sonucunda batıl inançların sürekli kaygının tahmincisi olduğu neticesine ulaşılmıştır. Batıl davranışı yalnızca kaygı boyutuyla değil, bununla beraber depresyon ve stres gibi bazı psikolojik boyutlarla araştıran Zebb ve Moore (2003)³⁵ kadınların erkeklere göre batıl davranışlarda, kaygı seviyelerinde ve stres seviyelerinde anlamlı bir şekilde daha fazla puan kazandıklarını ortaya koymuşlardır.

2.2. Kaygı

Geçmişten günümüze psikoloji bilimi alanında en çok araştırılan konulardan bir tanesi “kaygı” (anksiyete) olarak adlandıracağımız olgudur. Çünkü kaygı her alanda yaygın olarak görülen ciddi bir problemdir.³⁶ (Zeidner ve Matthews 2010). Varlığı Milattan önceki dönemlere dayanan, 20. Yüzyılın başlarından itibaren değişik canlılar üzerinde uygulanan laboratuvar çalışmaları ile incelenmeye başlanan kaygı olgusu; 1950’li yıllardan günümüze insan deneklerine uygulanan araştırmaların sonuçları ile insan performansı üzerindeki etkileri açıklanmaya çalışılmaktadır.³⁷

Diğer heyecan duygularının tanımını yapmak oldukça güçtür. Kaygı kavramı da tanımını yapılması güç kavramların başında gelir. Ancak kaygı kelimesinden ne anladığımız hususunda hiçbirimizin şüphesi yoktur. Kaygı birtakım heyecan duygularından birini veya birçoğunu kapsayabilir: Mutsuzluk, korku, sıkıntı, başarısızlık hissi, sonucun belirsizliğinin verdiği hissiyat, acizlik ve yargılanma güdüsü kaygıya sebep olan duygulardan bazılarıdır.³⁸

TDK tarafından yayımlanan Ruhbilim Terimleri Sözlüğünde kaygı Dr. Mithat Enç tarafından şöyle ifade edilmektedir: "Kaygı, güçlü bir istek ya da dürtünün hedefine ulaşmayacak gibi geldiği durumlarda ortaya çıkan tedirgin edici olgudur."³⁹

Kaygı kelimesinin kökeni eski Yunanca "anxietas"dır. Kaygı kelimesi endişe manasına gelir. Genel anlamıyla kaygı, insanların doğal olarak mevcut, çevresel ve psikolojik olaylara karşı gösterilen tepkidir. Kaygı geçmişte yaşanmış veya gelecekte meydana gelebilecek bir duruma dair bir gerginlik durumudur. Bunların yanı sıra bilinmeyen bir tehlikeyi beklemek de kişilerde huzursuzluk hissi doğurabilmektedir.⁴⁰

Bir başka deyişle de kaygı; bazen korku hissiyatı duyurmayacak nitelikte olan uyarıların birtakım insanlarda korku hissiyat ve tepkiler uyandırdığı şeklinde ifade edilebilir. Böylece normalde korkulmaması gereken bazı olaylar veya uyarılar karşı ortaya çıkan korku tepkilerinde kaygıdan bahsedilebilir, o halde açık seçik belli bir neden olmaksızın duyulan endişedir.⁴¹

Kaygı kavramıyla alakalı yaklaşımla incelendiğinde kaygının kişileri bir yönüyle tehdit eden ve hoş olmayan bir duygu durumu olarak ele alındığı görülür. Kaygı durumu içerisindeki kişinin karar verme, odaklanma, sorumluluk alma ve karşısına çıkabilecek potansiyel sıkıntılarla başa çıkma durumunda problemlerle karşı karşıya kaldığı görülmektedir.⁴²

Bu da kaygı türündeki bir korku olarak ifade edilir. Kaygılı kişilerden duyduğumuz sözler arasında, "içimde devamlı bir korku hissi var", "Ya bir şey olursa diye sokağa çıkmaktan endişe ediyorum ", "sanki bayılacakmışım, ya da ölecekmişim gibi bir korku var içimde" en çok kullanılan ifadelerden bazılarıdır.⁴³

Kaygı kavramının anlaşılabilmesinde en önemli katkı sağlayanlardan birisi Karen Homey'dir. Homey korku ve kaygı arasındaki yakınlığı vurgulamış ve her ikisinin de tehlikeye karşı geliştirilmiş duygusal tepkiler olarak ifade etmiştir. Fakat korku-kaygı

arasında önemli bir farklılık olduğunu bildirmiştir. Homey'e göre korku; gerçek bir tehlike içerisinde duyulan tehlike ile orantılı bir duygu, kaygı ise; tehlikeli olarak algılanan bir duruma duyulan duygu çeşididir.⁴¹

2.2.1. Kaygı Türleri

Kaygı üzerine yapılan ilk ölçümler ve çalışmalar "Sürekli kaygı" ile ilgiliydi. Buna karşın Spielberger 1966 yılında şu açıklamayı getirmiştir: "Kaygı durumları otonom sinir sisteminin uyarılması ya da etkilenmesi ile endişe ve gerilim hislerinin oluşması olarak nitelendirilmektedir. Oysaki Sürekli kaygı, bir güdü ya da nesnel olarak tehlikeli olmayan durumların tehdit şeklinde algılanmasına neden olan kişisel yatkınlığın yaratılıştan edinilmesidir."⁴⁴

Spielberger ve arkadaşları 1970 yılında yayımladıkları başka bir çalışmada sürekli kaygı kavramı üzerinden yeterli verilerin elde edilemediğini ileri sürmüşlerdir. Bundan dolayı kaygı olgusunun Durumluk Kaygı ve Sürekli Kaygı başlıklarını kapsayacak şekilde yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.⁴⁵

2.2.1.2. Sürekli Kaygı

Stres oluşturan durumun tehlikeli olarak algılanması ve bu tehditlere karşı, durumluk duygusal reaksiyonların frekansının ve yoğunluğunun artması ile "sürekli kazanması" durumuna sürekli kaygı denilebilir. Bu tip kaygının şiddeti ve süresi kişilik yapısına göre değişiklik gösterebilir. Kişilik yapısının kaygıya yatkın olması ise, sürekli kaygı düzeyine etki yapar.⁴⁶

Sürekli kaygı, bireyin kaygı yaşantısına olan yatkınlığıdır. Buna kişinin içinde bulunduğu durumları genellikle stresli olarak algılama ya da stres olarak yorumlama eğilimi de denilebilir. Bu tür kaygı seviyesi yüksek olan bireylerin, kolaylıkla incindikleri ve karamsarlığa büründükleri görülür. Bu bireyler, durumluk kaygıyı da diğerlerinden daha sık ve yoğun bir şekilde yaşarlar.⁴⁷

Sürekli kaygı durumu kişinin ruhsal gerginliği ve nihayetinde huzursuzluğu ile sonuçlanır.⁴⁸

Sürekli kaygı kişinin doğası veya yaratılışı gereği davranışlarını etkileyen kazanılmış bir eğilim⁴⁹ ya da mizacının bir parçası olarak görülebilir.⁵⁰ Yani kişi herhangi bir durumda ve zamanda kendini tehlikede ya da kendinin rahatsız olacağı hissine kapılıyorsa, bu kişide sürekli bir kaygı hali olduğunu söyleyebiliriz. Bu açıdan bakıldığında sürekli kaygıyı kronik kaygı olarak adlandırabiliriz. Benzer şekilde, Öner (1994) sürekli kaygıyı stres oluşturan bir durumda oluşan stresörü tehlike ya da tehdit olarak algılanması ve bu durumlara karşı anlık duygusal reaksiyonlarının frekansının ve yoğunluğunun artması ve süreklilik kazanması olarak açıklamıştır.⁵¹ Benzer başka bir tanım ise, çevresel koşullardan bağımsız olarak bireyin huzursuzluk, endişe duyma ve karamsar olma; stres altında aşırı duyarlılık gösterme ve yoğun heyecansal reaksiyonların göstermesine “sürekli kaygı” denilmektedir.⁵²

Sürekli kaygı çevresel koşullardan bağımsızdır, bireyin huzursuzluk, endişe, karamsarlık, aşırı duyarlılık gösterme, yoğun heyecansal reaksiyonlarda bulunması olarak ifade edilmektedir. Sürekli kaygının seviyesi, bireyin ilerideki tehlikeli durumlarda yaşayacağı durumluk kaygı derecesinin şiddetini ve sıklığını ortaya çıkarır. Buna göre sürekli kaygı seviyesi yüksek olan bireyin, baskı altında, sürekli kaygısı düşük olanlardan daha çabuk ve daha sık olarak durumluk kaygı reaksiyonları göstermesi olağandır.⁵³

2.2.1.3. Durumluk Kaygı

Kaygı, insanın en temel duygularından biri olarak görülür. İnsanlar, tehlikeli gördükleri durumlarda biraz kaygı hissedebilir. Tehlikeli durumların yarattığı bu kaygı türü genellikle her insanın yaşadığı kısa süreli geçici, duruma bağlı bir kaygıyı ifade eder. Bu da “durumluk kaygı” olarak ifade edilir.⁵³

Durumluk kaygı hali hazırda tehdit algısına açık duruma gelme durumudur bunun yanında durumluk kaygı içinde olma durumunu sık yaşayan bireyler zamanla sürekli kaygı haline geçme açısından da yatkınlık gösterebilirler ve bunu birçok diğer kaygı durumu takip edebilir (sosyal, somatik vb.)⁵⁴

Durumluk kaygı, her sporcu üzerinde aynı etkiye sahip değildir. Bu kaygı türü, sporcunun performansı üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler gösterebileceği gibi, onların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal anlamda kendilerini gerçekleştirmelerinde kolaylaştırıcı ya da engelleyici bir hal alabilir.³⁷ Kaygılı olmaya genel eğilim ile acil durumlardaki kaygının aynışması 1950'li yıllarda ortaya çıkmaya başlamıştır. Spielberger durumluk ve sürekli kaygıyı tanımlayan ve üzerinde çalışan ilk bilim adamıdır.³⁹

Davranışlar kaygının hâkim olduğu ortamlarda gerçek ile tam olarak paralellik göstermeyebilirler. Sosyal durumlarda hissedilen tehlike gerçeklikten uzak ve hatta bazen de hayali bir durumdur.⁵⁵

Yükselen durumluk kaygıyla birleşen fizyolojik değişimlerden bazıları ise; kan basıncı ve kalp atım sayısı; ağızda kuruluk; hızlı kısa ve daha yoğun soluk alıp verme; saçların diken diken olması (ereksiyonu); göz bebeklerinde küçülme, terlemede artış olarak gözlenebilir. Bunlara ek olarak birçok kas, hızlı ve kuvvetli bir harekete vücudu hazırlamak için gergin ve kasılmış hale gelir; enfeksiyonla mücadele etmek için daha fazla akyuvar üretilir; daha düşük öncelikli fonksiyonlar yani yemek yeme ve besinlerin sindirilmesi ise kaygılı durumlarda ertelenebilir.⁵⁶

2.2.1.4. Somatik Ve Bilişsel Kaygı

Bilişsel kaygı, kaygının zihinsel kısmıdır. Kişinin kendi olumsuz değerlendirmeleri veya başarıyla ilgili olarak olumsuz beklentileri tarafından meydana gelmektedir. Bilişsel kaygı, bireyin problemlerinden, rahatsız eden görsel imgelerden ve

bunlarla alakalı olarak hoş olmayan duygulardan, bilinçli bir şekilde haberdarlığı ile karakterizedir. Bu bizim karşımıza genel olarak çoğu spor branşında, özellikle de futbolda, futbolcunun kendisini olumsuz olarak sürekli değerlendirmesi ve negatif performans beklentileri ile görünmektedir.⁵⁷

Bilişsel ve bedensel kaygının hem durumluk kaygı hem de sürekli kaygı davranışlarıyla ilişkisi vardır. Bilişsel ve bedensel kaygı ile ilişkili olan durumluk ve sürekli kaygının fazlalığı ve yön boyutları da söz konusu olarak ele alınır. Olumsuz etkiler sonucunda, bedensel ve bilişsel kaygının yönleri çoğunlukla olumsuza doğru gidebilir ve yüksek oranlarda bilişsel ve bedensel kaygıya sahip olma, başarısız ve kötü deneyimlere sebep olabilir.⁵⁸

Somatik kaygı, direkt olarak otonom uyarılmadan gelişen ve kaygı üzerinde etkili olan fizyolojik değişimler olarak açıklanabilir. Somatik kaygı, süratli kalp atım oranı, kısa ve kesik nefes alma-verme, cildin terlemesi, karında oluşan ağrı veya sancı hissi, mide bulantısı, gergin kaslar ve odaklanamama problemi gibi tepkisel reaksiyonlarla kendisini gösterebilmektedir. Bu tip bir kaygıya aşırı uyarılma (Overstimulation), bilişsel uyumsuzluk (Cognitive Incongruity) ve davranım yokluğu (Response Unavailability) neden olmaktadır. Bunlardan ilki, kişinin algıyı uygulayabileceğinden fazla bilgi akımına maruz kalma durumunu anlatır. Spor müsabakaları sırasında antrenörün kenarda sporcuya sürekli komutlar vermesi veya devre arasında kontrolsüz fazla bilgi ile yükleme yapması gibi durumlar aşırı uyarılmaya örnektir. İkincisi, kişinin bazı olaylarla uzlaşmada çektiği güçlüğü ifade eder. Mesela bir spor müsabaka sırasında sporcunun sergilediği iyi performansa rağmen oyundan alınması ise bilişsel uyumsuzluğa örnektir.⁵⁹

Davranım yokluğu kişinin aşılması zor bir durumla karşılaştığında bununla nasıl başa çıkması gerektiğini bilmeme durumudur. Mesela bir spor müsabakasında sporcunun o ana kadar hiç bilmediği bir tekniğe maruz kaldığında oluşan bu duruma karşı nasıl bir

davranış sergileyeceğini bilememesi bu duruma örnektir. Somatik kaygı yaşayan bireyler genelde vücutları ile alakalı kuruntulara sahiptir ve ortaya çıkan çok ciddi sağlık problemleri konusunda kuruntulara varan davranışlar sergileyebilirler. Tedavi gördükleri doktoru yeterli bulmayıp sürekli farklı doktordan tanı alma durumunu sergileyebilirler.⁶⁰

Bilişsel kaygı modeline göre; anksiyete bozukluğu olan bireyler karşılaşılan bir durumun tehlike derecesini ve bu durumdan zarar görme ihtimallerini gözlerinde büyütürler. Mevcut sorunun büyütülmesi de sorunun çözümünde karşılarına aşılması çok zor bir durum olarak çıkar. Kendilerinin tehdit ile baş etme beceri ve yetilerini küçük görebilir ve bu tehditlere karşı savunmasız kalabileceklerini düşünebilirler.⁶¹

Müsabakaya az bir süre kala sakatlığı olan bir futbolcu gelecek maç oynayıp oynamayacağı ile ilgili olarak üst düzey bilişsel kaygı hissedebilir. Ancak bu futbolcu, spor doktorundan bir sonraki maça hazır olabileceğinin söylenmesi üzerine bilişsel kaygı düzeyinde azalma söz konusu olabilir. Bedensel kaygıda yükselme, bilişsel kaygıya göre, daha geç ve müsabakaya yakın bir tarihte yükselme göstermesi beklenir. Bedensel kaygının artması sporcudan sporcuya farklı etkiler ortaya çıkarabilir. Bazı sporcularda bu, müsabakadan bir önceki akşam, bazılarında karşılaşmanın olacağı gün ve diğerlerinde ise soyunma odasında ve maça çıkarken artış olarak görünebilir.⁵⁹

Kişinin uyarılmışlık düzeyi onun performansında rol oynayan önemli bir faktördür. Kaygı ve aktivasyon çoğu kez uyarılmışlıkla benzer anlamlarda kullanılmaktadır. Uyarılmışlık, çok düşük olan derin uyku düzeyinden, çok yüksek olan aşırı enerjik düzeylere kadar dalgalanma gösterebilir. Kişinin uyarılmışlık düzeyi, performansının kalitesi ile ilişkilidir.⁵⁹

2.2.1.5. Olumlu ve Olumsuz Kaygı

Kaygı genelde olumsuz olarak düşünüldüğü için kaygının kişileri araştırmaya, çalışmaya yönelttiği, fiziksel ve zihinsel zorlanma sonucu kişileri güdüleyici bir etki

yaptığı da açıktır. İş yaşamındaki yükselme amaçlı kaygı kişiyi ekstra motive eder. Gelişmek ve iyi bir yaşam sürebilmek için stres ve kaygı az ya da çok herkes tarafından yaşanması gereklidir.⁵³

2.2.1.6. Dalgalanan Kaygı

Endişe, kaygı ve sıkıntı bir değişime uğramadan meydana çıkabilir. Bu dalgalanan kaygı olarak ifade edilir. Bunun karşıtı ise Corerty anxiety'dir. Burada kaygı fiziki bir rahatsızlık olarak algılanmaktadır. Baş, kalp, mide ağrıları gibi Nörotik hastalık tablosu belirtisi olarak ifade edilir.⁶²

2.2.1.7. Özellikli Durum Kaygısı

Özellik durum kaygısı esas olarak heyecan ve kaygı durumları ile ilgili yapılan incelemelerde kabul görülen önemli değişkenleri sınıflamaya yarayarak kavramsal yapıyı sağlamasıyla ilişkilidir. Bu kavram, kaygıyı geçici bir an ve sabit bağlantılı, bireysel özellik olarak ikiye böler.⁶²

2.2.1.8. Kaygı ve Performans

Spor müsabakaları belirli süre sınırlamasına sahip olaylar olması nedeni ile sporcular için verilen örnekler durumluk kaygısı gibi algılanabilir. Fakat sporcularda diğer insanlar gibi sürekli kaygı duygusu gelişmiş bireyler olabilir. Sahip olduğu kişilik özelliklerinden dolayı hemen her ortamda kaygılanabilir ve sürekli bir huzursuzluk hissi ile yaşayabilir. Öyle ki, sürekli kaygı problemi olan bir sporcu kaygı taşımayan bir sporcuya göre daha yüksek durumluk kaygı seviyesine sahiptir. Bu durum ciddi tedavi yöntemleri gerektirdiğinden, antrenörlerden çok psikiyatristleri ve klinisyenleri ilgilendirir.⁶³

20 yıldan daha uzun zamandır yapılan araştırmalarda, egzersizin sinirsel ve kişisel kaygı üzerine etkisi araştırılmaktadır. Pratik olarak incelenen bütün çalışmalarda ağır ve kronikleşen kaygının, egzersize katılım ile seviyesinde düşme olduğu gözlenmiştir.

Egzersiz kaygı azaltıcı farklı etki ve yorgunlukları hakkında fazla bir şey bilinmemesine rağmen bu konuda yapılan araştırmalar sayesinde bir genelleme yapılabilir. Egzersizin makul bir yoğunlukta yapılması ve 20 dakika sürdürülmesi gerekmektedir.⁶⁴

Polman, Rowcliffe, Borkoles ve Levy, (2007) de kaygının spor ve spor performansı ile ilişkisi olduğu kadar bu durumun isteklendirme ve başarı kavramlarıyla da bağlantılı olabileceğini söylemiştir. Kaygının yapılan aktiviteyi etkilerken hangi dışsal ve fiziksel etmenlerden etkilenebileceği üzerinde durduğunda özellikle cinsiyet ve yaşın önemli ve birçok noktadan tanı için belirleyici rolleri olabileceğini belirtmiştir.⁶⁵

Sporcularda kaygı, sporla ilişkili ise de aslında neden duruma ilişkin algıdır. Sporcudan başarılı olması, belirli bir başarı düzeyine ulaşması beklenmektedir. Sporcunun fiziki ve psikolojik kapasitesinin kendisinden bekleneni karşılamakta yetersiz kalması halinde hedeflenen başarıya ulaşması mümkün olmaz. Bu olumsuz durumda daha fazla gayret gereklidir. Tüm gayrete rağmen, arzulanan sonuca ulaşamaz ise mevcut şartlar tehdit edici olarak algılanabilir. Bu algılamanın sonucunda duygusal tepki olan kaygı ortaya çıkar. Sporcu kendi değerini sportif başarısına bağlıyor ve ancak başarılı olduğu zaman değerli olduğuna inanıyor ise, başarısızlık karşısında çok yüksek düzeyde kaygı gösterebilir. Sporcunun istenen performansa ulaşabilmesi için optimal kaygı gereklidir. Bu düzeyin altı veya üstü performansı olumsuz yönde etkileyebilir.⁶⁶

Spor psikologları, yüksek performans için sporcuları belli bir kaygı düzeyine sahip olmaları gerektiğinde birleşiyorlar. Kaygı düzeyinin çok yüksek olması start telaşı, düşük olması ise start tembelliğine yol açmaktadır. Sporcularda yüksek kaygı düzeyine, genellikle sporcunun performans kapasitesinin sınırlarına yaklaştıkça rastlanılmaya başlanır. Başka bir değişle, performans kapasitesinin sınırına yaklaştıkça kaygı yoğunluğu artar. Burada eklenmesi gereken diğer bir husus da şudur; yarışmaların sonucuna göre belirlenen ceza ve ödülleri sporcunun kaygı düzeyini ve dolayısı ile

performansını olumsuz yönde etkilemektedir.⁶⁷ Sporcunun duyguları coşku, dehşet veya hiddet düzeyinde ise başta düşünme ve algı olmak üzere pek çok zihin fonksiyonunda zayıflamaya neden olur ve hareketlerini bilinçli olarak gerçekleştirme zorlaşır.

Sporcunun sahip olduğu psiko-fizik denge durumuna kavuşması için duyguların ortadan kaldırılması gerekir. Aksi takdirde sporcuoyunda tutmaya devam etmek ve sonuç beklemek büyük hata olur.⁵⁹ Kaygı ve performans arasındaki ilişki, birçok araştırmacının ilgisini çekmiş ve bu alanda yapılan araştırmalarla yorumlanmaya çalışılmıştır. Sporcuların kaygılarını araştıran psikologların elde ettiği bulgular yarışma öncesinde uygun düzeyde kaygılanma olması gerektiğini desteklemektedir. Krol 1970'de yapmış olduğu araştırmada kaygı tepkilerinin bireylere göre farklılığını ortaya koymuştur. Kaygı ve heyecan her bireyi aynı biçimde etkilemez. Elbette performans da her spor dalında aynı şekilde etkilenmez. Her bireyin kendine özgü kapasitesi vardır. Spor dalı ilgi, dikkat ve bilgi ister. Böylece, etkili performe işlemi tamamlanmış olur. Kaygı süresince birey fiziksel, somatik ve düşünsel bakımlardan uyarılabilmekte, bazen tümü harekete geçmektedir.⁶⁸

2.2.1.9. Buz Hokeyi ve Kaygı

Sürekli kaygı haline sahip bir kişi diğer kişilere nazaran oluşacak en ufak stresten ya da nötr durumdan daha fazla etkilenecektir.⁶⁹ Bundan dolayı bu haldeki bir sporcu, müsabaka öncesi ya da esnasında oluşabilecek en ufak olumsuz veya nötr duruma düzensiz ve istenmeyen tepkiler verebilir.⁴⁴ Örneğin play-off final serisinde kazanacakları maç sonrası şampiyonluğa ulaşacakları müsabakaya çıkan iki buz hokeyi takımından birisi seyircilerin tezahüratları ile herhangi bir baskı ve rahatsızlık hissetmiyorsa bu takım için sürekli kaygı durumundan bahsedilmeyebilir. Ancak öte yandan rakip takım aynı duruma tepki gösteriyor ve beklenmedik davranışlar gösteriyorsa bu takım için sürekli kaygı durumundan bahsedilebilir.

Wiggins ve arkadaşları (2005)'nin Kadın Kolej Buz Hokeyi ve Futbol sporcularındaki kaygı ve tükenmişlik durumunu inceledikleri çalışmada sporcuların performans kaygısı, sürekli kaygı, performansın kolaylaştırıcı yönüyle kaygı puanlarından daha yüksek bir tükenmişlik puanına sahip olduklarını bildirmişlerdir.⁷⁰ Bu sonuç, uygulamalı psikolog ve buz hokeyi antrenörleri için önemli sonuçlar doğurmaktadır. Daha önce Hanton ve Jones (1999)⁷¹ hedef belirleme ve görüntü tekniklerinin kaygıyı azaltabileceğini ve bir sporcunun kaygıyı kolaylaştırıcı olarak algılayışını artırabildiğini gösterdi. Bu gibi sonuçları dikkate alarak, kaygı kolaylaştırıcı olarak algılanırsa, zamanla tükenmişlik belirtileri sporcu için daha düşük hale gelebilir. Bu nedenle, zihinsel eğitim, sporcuların sporla ilgili stres ve kaygılarını daha kolaylaştırıcı olarak öğretmek tükenmişlik algılarına aracılık etmek için kullanılabilir. Bu tür beceriler, sporcuların rekabetçi performansla ilişkilendirdikleri baskılarla başa çıkmalarına ve dolayısıyla daha az tükenmişliğe yardımcı olabilecek özgüvenin olumlu yorumlarını desteklemek için de kullanılabilir.⁷⁰

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Çalışma Evreni ve Örneklem

Bu çalışma betimsel bir araştırma olarak Türkiye Buz Hokeyi Federasyonu tarafından organize edilen liglerde mücadele eden buz hokeyi takımları sporcularının katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya, yaklaşık 650 kişilik evrenden rastgele seçilmiş takımlarda oynayan toplam 218 sporcu katılmıştır. Katılımcılar herhangi bir tabakalama kriteri uygulanmadan seçkisiz biçimde çalışmaya dahil edilmiştir.

3.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmada kullanılan veri toplama aracında, demografik bilgilerin yanında katılımcıların batıl inanç davranışları ve kaygı düzeylerini ölçmek amacı ile ‘Sporda Batıl İnanç ve Davranış Envanteri’ ve ‘Kaygı Ölçeği’ olmak üzere iki ayrı ölçekten yararlanılmıştır.

Sporcuların batıl inanç davranışlarını ölçmek için kullanılan, Orijinal ismi “Superstitious Ritual Questionnaire” olan ve Buhramn ve diğ. (1982) tarafından geliştirilen sporda batıl inanç ve davranış envanterinin Türkçe uyarlamasını Barut (2008)¹⁶ yapmış ve test tekrar korelasyon katsayısı 0.95 olarak hesaplamıştır. Envanter 37 maddelik 5’li likert tipi bir envanter olup 7 ayrı kategoriden oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla; giyim ve görünüş ile ilgili batıl davranışlar, uğurlu sayılan nesnelere, oyun ve karşılaşma öncesi kullanılan davranışlar, oyun ve karşılaşma sırasında kullanılan davranışlar, takım olarak kullanılan batıl inanç ve dua etme olarak sıralanmaktadır. Öğrencilerden kendi spor yaşantılarında bu kategori altındaki soruların ne derece etkili olduklarına yönelik olarak; (1) Hiç etkili değil, (2) Az etkili (3) Ara sıra etkili (4) Etkili (5) Çok etkili şeklinde cevap vermeleri istenmiştir. Ölçeğin değerlendirmesinde 5’li likert tip değer aralıkları kullanılmıştır. Buna göre; 1-1,8 çok düşük, 1,81-2,6 düşük, 2,61-3,4 orta, 3,41-4,2 yüksek ve 4,21-5 çok yüksek batıl davranış ortalamasını ifade etmektedir.

Sporcuların sahip oldukları kaygı düzeyinin belirlenmesinde ise Spielberger tarafından 1970 yılında geliştirilen, Türkçe uyarlaması 1974-77 yılları arasında Öner ve Le Comte⁷² tarafından yapılan kaygı ölçeğinden faydalanılmıştır. 40 maddeden oluşan kaygı ölçeğinin ilk 20 maddesi bireyin durumluk kaygı düzeyini ikinci 20 maddesi ise sürekli kaygı düzeyini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçekteki 1,2,5,8,10,11,15,16,19,20,21,26,27,30,33,36,39 numaralı maddeler tersine ifadelere sahiptir. Ölçeğin değerlendirilmesinde durumluk ve sürekli kaygı bölümleri ayrı ayrı ele alınmaktadır. Her bölümde düz ifadelerden elde edilen puanlar toplamından ters ifadelerden elde edilen puanlar toplamının çıkarılmasının ardından elde edilen değere durumluk kaygı için 50, sürekli kaygı için 35 puan eklenerek nihai skor elde edilir. Nihai skor için değer aralıkları; 0-19 kaygı yok, 20-39 düşük kaygı, 40-59 orta seviyede kaygı, 60-79 yüksek kaygı, 80 ve üzeri değerler ise panik olarak kabul edilmektedir.

3.3. İstatistik Analizi

Bu çalışmada istatistik analizleri için lisansı Atatürk Üniversitesi tarafından alınan Microsoft Windows tabanında IBM SPSS Statistics v20.0 yazılımı kullanılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler, dağılım homojenliğinin ölçümü için Kolmogorov-Smirnov testine tabi tutulmuş, bunun sonucunda veri dağılımının homojen olmamasından dolayı parametrik olmayan testler uygulanmıştır. Buna göre katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenmesi için Frekans Analizi, batıl inanç davranışı ve kaygı düzeylerinin belirlenmesinde Betimleyici İstatistik, cinsiyet ve sopa kullanma yönü gibi özelliklere göre batıl inanç davranışı ve kaygı ilişkisinin tespiti için Mann Whitney U testi, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, oynanan mevki, spor yaşı ve yaşanan şehire göre batıl inanç davranışı ve kaygı ilişkisinin tespiti için Kruskal Wallis H, anlamlı ilişki durumlarının varlığında ise durumun hangi grup ya da değişkenden kaynaklandığının tespiti için de Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Analizlerde istatistiki anlamlılık

düzeyi ($p < 0.05$) olarak alınmıştır. Batıl inanç davranışı ve kaygı kavramlarının alt boyutlarla birlikte ilişkilerinin tespiti için spearman korelasyon analizi uygulanmıştır.

4. BULGULAR

Tablo 4.1. Katılımcıların Çeşitli Demografik Özellikleri

Cinsiyet	N	%
Erkek	145	66,5
Kadın	73	33,5
Yaş	N	%
15-17	19	8,7
18-20	82	37,6
21-23	78	35,8
24-27	28	12,8
28+	11	5
Gelir (□)	N	%
0-1499	107	49,1
1500-2499	51	23,4
2500-3499	30	13,8
3500-4499	19	8,7
4500+	11	5
Mevki	N	%
Kaleci	27	12,4
Defans	64	29,4
Forvet	127	58,3
Spor Yaşı	N	%
0-2	12	5,5
3-5	36	16,5
6-8	104	47,7
9+	66	30,3
Şehir	N	%
Ankara	39	17,9
Erzurum	65	29,8
İstanbul	69	31,7
İzmir	19	8,7
Kocaeli	26	11,9
Sopa Yönü	N	%
Sağ	128	58,7
Sol	90	41,3
Eğitim Seviyesi	N	%
İlk ve Orta Öğretim	17	7,8
Ön lisans	12	5,5
Lisans	171	78,4
Lisans Üstü	18	8,3

Katılımcıların cinsiyet dağılımlarına bakıldığında %66.5'inin erkek, %33.5'inin kadın olduğu, yaş dağılımlarında toplam katılımcıların %8.7'sini 15-17 yaş grubundaki;

%237,6'sını 18-20 yaş grubundaki; %35.8'ini 21-23 yaş grubundaki; %12.8'ini 24-27 yaş grubundaki; %11'ini 28 ve üzeri yaş grubundaki kişilerden ibaret olduğu görülmektedir. 1499 TL'nin altında aylık gelire sahip katılımcıların oranı %49,1 iken 1500-2499 TL arası aylık gelir elde edenlerin oranı %23.4'dür. Aylık geliri 2500-3499TL olan katılımcıların oranı %13.8 olarak görülürken 3500-4499 TL aylık gelire sahip katılımcıların %8.7, 4500 TL'den fazla aylık gelire sahip olanların %5 olarak saptandığı görülmektedir. Oynanan mevkiye göre ele alındığında katılımcıların yarıdan fazlasının (%58.3) forvet, %29.4'ünün defans ve %12.4'ünün kaleci olduğu görülmektedir. Katılımcılardan %47.7'si 6-8 yıldır, %30.3'ü 9 yıldan daha fazla zamandan beri, %16.5'i 3-5 yıldır ve %5,5'i de 2 yıldan az süredir bu sporla uğraştığını bildirmiştir. Katılımcıların %17.9'u Ankara ilinden, %29.8' Erzurum'dan, %31.7'si İstanbul'dan, %8.7'si İzmir'den ve %11.9'u da Kocaeli'nden çalışmaya katılmıştır. Katılımcıların %58.7'si oyunda sağ yönlü sopa kullanırken %41.3'ü sol yönlü sopa kullanmaktadır. Katılımcıların %7.8'i ilk veya ortaöğretim, %5.5'i ön lisans, %78.4'ü lisans ve %8.3'ü lisansüstü seviyede eğitime sahiptir.

Tablo 4.2. Katılımcıların Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Ortalama Değerleri

Değişken	n	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Giyim ve Görünüş		1.00	3.00	1.70	.521
Uğurlu Sayılan Nesnelere		1.00	3.67	2.00	.716
Karşılaşma Öncesi Davranışlar		1.00	3.77	2.33	.723
Karşılaşma Sırasındaki Davranışlar		1.00	4.33	1.99	.936
Takım Olarak Kullanılan Batıl İnanç	218	1.00	3.00	2.04	.753
Dua Etme		1.00	5.00	3.38	1.341
Genel Batıl İnanç Davranış Ortalaması		1.00	3.60	2.24	.620
Durumluk Kaygı		20.00	53.00	35.53	10.468
Sürekli Kaygı		20.00	45.00	38.38	5.295

Elde edilen sonuçlara göre katılımcıların genel batıl inanç davranış ortalaması düşük seviyededir ($X=2.24\pm.620$). Batıl inanç davranışı alt boyutlarından ‘Giyim ve Görünüş’ alt boyut ortalaması çok düşük ($X=1.70\pm.521$), ‘Uğurlu Sayılan Nesnelere’ alt boyut ortalaması düşük ($X=2.00\pm.716$), ‘Karşılaşma Öncesi Davranışlar’ alt boyut ortalaması düşük ($X=2.33\pm.723$), ‘Karşılaşma Sırasındaki Davranışlar’ alt boyut ortalaması düşük ($X=1.99\pm.936$), ‘Takım Olarak Kullanılan Batıl İnanç’ alt boyut ortalaması düşük ($X=2.04\pm.753$) ve ‘Dua Etme’ alt boyut ortalaması orta ($X=3.38\pm1.341$) seviyededir. Buna ek olarak katılımcıların durumluk ($X=35.53\pm10.468$) ve sürekli ($X=38.38\pm5.295$) kaygı düzeylerinin de düşük seviyede olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.3. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Değişken	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	z	p
Giyim ve Görünüş	Erkek	145	121.14	17566	3604	-3.860	.000*
	Kadın	73	86.37	6305			
Uğurlu Sayılan Nesnelere	Erkek	145	110.24	15985	5185	-.246	.806
	Kadın	73	108.03	7886			
Karşılaşma Öncesi Davranışlar	Erkek	145	120.33	17448.5	3721.5	-3.581	.000*
	Kadın	73	87.98	6422.5			
Karşılaşma Sırasında Davranışlar	Erkek	145	116.62	16910	4260	-2.378	.017*
	Kadın	73	95.36	6961			
Takım Olarak Kullanılan Batıl İnanç	Erkek	145	111.01	16096	5074	-.508	.611
	Kadın	73	106.51	7775			
Dua Etme	Erkek	145	120.73	17506.5	3663.5	-3.740	.000*
	Kadın	73	87.18	6364.5			
Batıl İnanç Davranışı	Erkek	145	118.59	17195	3975	-2.999	.003*
	Kadın	73	91.45	6676			
Durumluk Kaygı	Erkek	145	104.89	15209	4624	-1.526	.127
	Kadın	73	118.66	8662			
Sürekli Kaygı	Erkek	145	103.88	15062.5	4477	-1.874	.061
	Kadın	73	120.66	8808.5			

($p<0,05$)

Tablo 4.3. incelendiğinde katılımcıların durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Bunun yanında katılımcıların karşılaşma öncesi davranışlarda erkekler ($\bar{x}$ =120.33) kadınlardan ($\bar{x}$ =87.98), karşılaşma sırasında davranışlarda erkekler ($\bar{x}$ =116.62) kadınlardan ($\bar{x}$ =95.36), dua etmede erkekler ($\bar{x}$ =120.73) kadınlardan ($\bar{x}$ =87.18) ve batıl inanç davranışında erkekler ($\bar{x}$ =118.59) kadınlardan ($\bar{x}$ =91.45) istatistiksel olarak daha yüksek sıra ortalamasına sahiptir.

Tablo 4.4. Katılımcıların Sopa Kullanma Yönüne Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Değişken	Sopa Yönü	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	z	p
Giyim ve Görünüş	Sağ	128	107.64	13778	5522	-522	.602
	Sol	90	112.14	10093			
Uğurlu Sayılan Nesnelere	Sağ	128	112.16	14357	5419	-.748	.454
	Sol	90	105.71	9514			
Karşılaşma Öncesi Davranışlar	Sağ	128	104.08	13323	5066	-1.515	.130
	Sol	90	117.21	10549			
Karşılaşma Sırasında Davranışlar	Sağ	128	112.17	14358	5418	-.755	.450
	Sol	90	105.7	9513			
Takım Olarak Kullanılan Batıl İnanç	Sağ	128	113.86	14575	5201.5	-1.245	.213
	Sol	90	103.29	9297			
Dua Etme	Sağ	128	103.38	13232	4976	-1.726	.084
	Sol	90	118.21	10639			
Batıl İnanç Davranışı	Sağ	128	107.10	13709	5543	-.670	.503
	Sol	90	112.91	10162			
Durumluk Kaygı	Sağ	128	100.3	12839	4583	-2.576	.010*
	Sol	90	122.58	11032			
Sürekli Kaygı	Sağ	128	103.06	13192	4936	-1.816	.069
	Sol	90	118.66	10679			

($p < 0,05$)

Tablo incelendiğinde katılımcıların batıl inanç davranışı ve sürekli kaygı düzeylerinde sopa kullanım yönü değişkenine göre istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte sol yönlü sopa kullanan katılımcıların ($\bar{x}$ =122.58) sağ yönlü sopa kullanan katılımcılara göre durumluk kaygı düzeylerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür

Tablo 4.5. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Değişken	Yaş	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Fark
Giyim ve Görünüş	1- 15-17	19	129,87	4	8.366	.079	-
	2- 18-20	82	98,74				
	3- 21-23	78	119,42				
	4- 24-27	28	94,63				
	5- 28+	11	122,00				
Uğurlu Sayılan Nesnelere	1- 15-17	19	86,76	4	14.898	.005	2<3
	2- 18-20	82	93,54				
	3- 21-23	78	124,42				
	4- 24-27	28	119,86				
	5- 28+	11	135,59				
Karşılaşma Öncesi Davranışlar	1- 15-17	19	110,45	4	10.130	.038	2<3
	2- 18-20	82	93,11				
	3- 21-23	78	123,83				
	4- 24-27	28	111,71				
	5- 28+	11	122,77				
Karşılaşma Sırasında Davranışlar	1- 15-17	19	104,39	4	26.617	.000	2<3
	2- 18-20	82	83,08				2<4
	3- 21-23	78	126,16				
	4- 24-27	28	135,27				
	5- 28+	11	131,55				
Takım Olarak Kullanılan Batıl İnanç	1- 15-17	19	115,32	4	23.564	.000	2<3
	2- 18-20	82	84,18				2<4
	3- 21-23	78	122,71				
	4- 24-27	28	135,50				
	5- 28+	11	128,36				
Dua Etme	1- 15-17	19	134,18	4	12.187	.016	3<2
	2- 18-20	82	120,73				
	3- 21-23	78	93,99				
	4- 24-27	28	112,71				
	5- 28+	11	84,95				
Batıl İnanç Davranışı	1- 15-17	19	116,45	4	8.937	.063	-
	2- 18-20	82	93,38				
	3- 21-23	78	117,83				
	4- 24-27	28	125,32				
	5- 28+	11	118,32				
Durumluk Kaygı	1- 15-17	19	70,29	4	12.767	.012	1<2
	2- 18-20	82	122,40				
	3- 21-23	78	106,79				
	4- 24-27	28	98,64				
	5- 28+	11	127,86				
Sürekli Kaygı	1- 15-17	19	110,18	4	8.555	.073	-
	2- 18-20	82	120,82				
	3- 21-23	78	109,41				
	4- 24-27	28	83,45				
	5- 28+	11	90,91				

(p<0,05)

Tablo 4.5 incelendiğinde katılımcıların giyim ve görünüş, batıl inanç davranışı ve sürekli kaygı düzeylerinde yaş değişkenine göre istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Diğer yandan uğurlu sayılan nesnelere 21-23 yaş grubundaki katılımcılar ($\bar{x}=124.42$), 18-20 yaş grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=93.54$) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahiptir. Karşılaşma öncesi davranışlarda 21-23 yaş grubundaki katılımcılar ($\bar{x}=123.83$), 18-20 yaş grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=93.11$) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahiptir. Karşılaşma sonrası davranışlarda 18-20 yaş grubundaki katılımcılar ($\bar{x}=83.08$), 21-23 yaş grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=126.16$) ve 24-27 yaş grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=135.27$) anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahiptir. Takım olarak kullanılan batıl inanç davranışlarında 18-20 yaş grubundaki katılımcılar ($\bar{x}=84.18$), 21-23 yaş grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=122.71$) ve 24-27 yaş grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=135.50$) anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahiptir. Dua etmede 18-20 yaş grubundaki katılımcılar ($\bar{x}=120.73$), 21-23 yaş grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=93.99$) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahiptir. Durumluk kaygıda 18-20 yaş grubundaki katılımcılar ($\bar{x}=122.40$), 15-17 yaş grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=70.29$) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahiptir.

Tablo 4.6. Katılımcıların Gelir Gruplarına Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Değişken	Gelir (□)	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Fark
Giyim ve Görünüş	1- 0 - 1499	107	118,24	4	15.988	.003	4<1 4<2
	2- 1500 - 2499	51	118,81				
	3- 2500 - 3499	30	102,33				
	4- 3500 - 4499	19	64,82				
	5- 4500+	11	78,00				
Uğurlu Sayılan Nesnelere	1- 0 - 1499	107	117,67	4	9.276	.055	-
	2- 1500 - 2499	51	89,49				
	3- 2500 - 3499	30	120,57				
	4- 3500 - 4499	19	112,18				
	5- 4500+	11	88,00				
Karşılaşma Öncesi Davranışlar	1- 0 - 1499	107	116,45	4	5.820	.213	-
	2- 1500 - 2499	51	105,12				
	3- 2500 - 3499	30	115,20				
	4- 3500 - 4499	19	85,74				
	5- 4500+	11	87,73				
Karşılaşma Sırasında Davranışlar	1- 0 - 1499	107	106,93	4	6.366	.173	-
	2- 1500 - 2499	51	101,16				
	3- 2500 - 3499	30	134,77				
	4- 3500 - 4499	19	112,37				
	5- 4500+	11	99,27				
Takım Olarak Kullanılan Batıl İnanç	1- 0 - 1499	107	102,67	4	4.599	.331	-
	2- 1500 - 2499	51	111,26				
	3- 2500 - 3499	30	120,40				
	4- 3500 - 4499	19	109,63				
	5- 4500+	11	137,77				
Dua Etme	1- 0 - 1499	107	103,15	4	18.571	.001	3<2 1<2
	2- 1500 - 2499	51	138,77				
	3- 2500 - 3499	30	82,33				
	4- 3500 - 4499	19	102,76				
	5- 4500+	11	121,27				
Batıl İnanç Davranışı	1- 0 - 1499	107	108,14	4	2.832	.666	-
	2- 1500 - 2499	51	114,98				
	3- 2500 - 3499	30	118,40				
	4- 3500 - 4499	19	96,21				
	5- 4500+	11	96,00				
Durumluk Kaygı	1- 0 - 1499	107	117,86	4	13.719	.008	2<5
	2- 1500 - 2499	51	88,69				
	3- 2500 - 3499	30	113,05				
	4- 3500 - 4499	19	89,92				
	5- 4500+	11	148,77				
Sürekli Kaygı	1- 0 - 1499	107	128,37	4	22.770	.000	4<1 3<1 2<1
	2- 1500 - 2499	51	93,92				
	3- 2500 - 3499	30	89,52				
	4- 3500 - 4499	19	72,71				
	5- 4500+	11	116,18				

Tablo 4.6 incelendiğinde katılımcıların uğurlu sayılan nesnelere, karşılaşma öncesi davranışlar, karşılaşma sırasında davranışlar, takım olarak batıl inanç ve batıl inanç davranışı düzeylerinde aylık gelir değişkenine göre istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Diğer yandan giyim ve görünüşte 3500-4499□ aylık gelir grubundaki katılımcılar ($\bar{x}=64.82$), 0-1499□ aylık gelir grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=118.24$) ve 1500-2499□ aylık gelir grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=118.81$) anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahiptir. Dua etmede 1500-2499□ aylık gelir grubundaki katılımcılar ($\bar{x}=138.77$), 0-1499□ aylık gelir grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=102.76$) ve 2500-3499□ aylık gelir grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=82.33$) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahiptir. Durumluk kaygıda 1500-2499□ aylık gelir grubundaki katılımcılar ($\bar{x}=88.69$), 4500□ ve üzeri aylık gelir grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=148.77$) anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahiptir. Sürekli kaygıda Karşılaşma sırası davranışlarda 0-1499□ aylık gelir grubundaki katılımcılar ($\bar{x}=128.37$), 1500-2499□ aylık gelir grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=93.92$), 2500-3499□ aylık gelir grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=89.52$) ve 3500-4499□ aylık gelir grubundaki katılımcılardan ($\bar{x}=72.71$) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahiptir.

Tablo 4.7. Katılımcıların Oyun Mevkilerine Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Değişken	Mevki	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Fark
Giyim ve Görünüş	1- Kaleci	27	113,26	2	.423	.809	-
	2- Defans	64	105,39				
	3- Forvet	127	110,77				
Uğurlu Sayılan Nesnelere	1- Kaleci	27	83,59	2	5.885	.055	-
	2- Defans	64	118,20				
	3- Forvet	127	110,62				
Karşılaşma Öncesi Kullanılan Davranışlar	1- Kaleci	27	96,41	2	1.450	.484	-
	2- Defans	64	113,55				
	3- Forvet	127	110,24				
Karşılaşma Sırasında Kullanılan Davranışlar	1- Kaleci	27	98,30	2	4.522	.104	-
	2- Defans	64	123,01				
	3- Forvet	127	105,07				
Takım Olarak Kullanılan Batıl İnanç	1- Kaleci	27	117,00	2	13.922	.001	3<2
	2- Defans	64	131,52				
	3- Forvet	127	96,81				
Dua Etme	1- Kaleci	27	89,30	2	3.301	.192	-
	2- Defans	64	110,54				
	3- Forvet	127	113,27				
Batıl İnanç Davranışı	1- Kaleci	27	106,56	2	3.415	.181	-
	2- Defans	64	121,67				
	3- Forvet	127	103,99				
Durumluk Kaygı	1- Kaleci	27	92,00	2	20.440	.000	1<2
	2- Defans	64	139,20				3<2
	3- Forvet	127	98,26				
Sürekli Kaygı	1- Kaleci	27	153,11	2	23.183	.000	3<2
	2- Defans	64	121,48				3<1
	3- Forvet	127	94,19				

(p<0,05)

Tablo 4.7. incelendiğinde katılımcıların giyim ve görünüş, uğurlu sayılan nesnelere, karşılaşma öncesi davranışlar, karşılaşma sırasında davranışlar, dua etme ve batıl inanç davranışı oyun mevkii değişkenine göre istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Diğer taraftan takım olarak kullanılan batıl inançta defans oynayan katılımcılar ($\bar{x}$ =131.52), forvet oynayan katılımcılardan ($\bar{x}$ =96.81) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahiptir. Durumluk kaygıda defans oynayan

katılımcılar ($\bar{x}=131.52$), forvet oynayan katılımcılardan ($\bar{x}=98.26$) ve kalecilerden ($\bar{x}=92.00$) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahiptir. Sürekli kaygıda forvet oynayan katılımcılar ($\bar{x}=94.19$), defans oynayan katılımcılardan ($\bar{x}=121.48$) ve kalecilerden ($\bar{x}=153.11$) anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahiptir.

Tablo 4.8. Katılımcıların Spor Yaşlarına Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Değişken	Spor Yaşı (Yıl)	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Fark
Giyim ve Görünüş	1- 0 - 2	12	14,00	3	51.914	.000	1<4 1<3 1<2 4<3 4<2
	2- 3 - 5	36	136,11				
	3- 6 - 8	104	126,70				
	4- 9+	66	85,24				
Uğurlu Sayılan Nesnelere	1- 0 - 2	12	17,50	3	30.152	.000	1<4 1<3 1<2
	2- 3 - 5	36	129,56				
	3- 6 - 8	104	109,31				
	4- 9+	66	115,59				
Karşılaşma Öncesi Davranışlar	1- 0 - 2	12	6,50	3	40.755	.000	1<4 1<3 1<2
	2- 3 - 5	36	129,69				
	3- 6 - 8	104	120,69				
	4- 9+	66	99,58				
Karşılaşma Sırasında Davranışlar	1- 0 - 2	12	24,50	3	27.258	.000	1<4 1<3 1<2
	2- 3 - 5	36	132,24				
	3- 6 - 8	104	109,69				
	4- 9+	66	112,26				
Takım Olarak Kullanılan Batıl İnanç	1- 0 - 2	12	24,50	3	26.218	.000	1<4 1<3 1<2
	2- 3 - 5	36	110,26				
	3- 6 - 8	104	110,13				
	4- 9+	66	123,55				
Dua Etme	1- 0 - 2	12	6,50	3	73.453	.000	1<4 1<3 1<2 4<3 4<2
	2- 3 - 5	36	149,61				
	3- 6 - 8	104	127,74				
	4- 9+	66	77,61				
Batıl İnanç Davranışı	1- 0 - 2	12	6,50	3	46.326	.000	1<4 1<3 1<2 4<2
	2- 3 - 5	36	140,56				
	3- 6 - 8	104	119,25				
	4- 9+	66	95,92				
Durumluk Kaygı	1- 0 - 2	12	129,50	3	8.834	.032	3<1
	2- 3 - 5	36	117,38				
	3- 6 - 8	104	96,52				
	4- 9+	66	122,02				
Sürekli Kaygı	1- 0 - 2	12	136,17	3	20.688	.000	3<2 4<2
	2- 3 - 5	36	147,28				
	3- 6 - 8	104	95,73				
	4- 9+	66	105,75				

($p<0,05$)

Tablo 4.8. incelendiğinde katılımcıların giyim ve görünüşte 0-2 yıldır buz hokeyi oynayan katılımcıların ($\bar{x}$ =14.00), 3-5 yıldır ($\bar{x}$ =136.11), 6-8 yıldır ($\bar{x}$ =126.70) ve 9 yıldan daha uzun süredir ($\bar{x}$ =85.24) buz hokeyi oynayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Buna ek olarak yine giyim ve görünüşte 9 yıldan daha uzun süredir buz hokeyi oynayan katılımcıların ($\bar{x}$ =85.24), 3-5 yıldır ($\bar{x}$ =136.11) ve 6-8 yıldır ($\bar{x}$ =126.70) buz hokeyi oynayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Uğurlu sayılan nesnelere 0-2 yıldır buz hokeyi oynayan katılımcıların ($\bar{x}$ =17.50), 3-5 yıldır ($\bar{x}$ =129.56), 6-8 yıldır ($\bar{x}$ =109.31) ve 9 yıldan daha uzun süredir ($\bar{x}$ =115.59) buz hokeyi oynayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Karşılaşma öncesi davranışlarda 0-2 yıldır buz hokeyi oynayan katılımcıların ($\bar{x}$ =6.50), 3-5 yıldır ($\bar{x}$ =129.69), 6-8 yıldır ($\bar{x}$ =120.69) ve 9 yıldan daha uzun süredir ($\bar{x}$ =99.58) buz hokeyi oynayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Karşılaşma sırasında davranışlarda 0-2 yıldır buz hokeyi oynayan katılımcıların ($\bar{x}$ =24.50), 3-5 yıldır ($\bar{x}$ =132.24), 6-8 yıldır ($\bar{x}$ =109.69) ve 9 yıldan daha uzun süredir ($\bar{x}$ =112.26) buz hokeyi oynayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Takım olarak kullanılan batıl inançta 0-2 yıldır buz hokeyi oynayan katılımcıların ($\bar{x}$ =24.50), 3-5 yıldır ($\bar{x}$ =110.26), 6-8 yıldır ($\bar{x}$ =110.13) ve 9 yıldan daha uzun süredir ($\bar{x}$ =123.55) buz hokeyi oynayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Dua etmede 0-2 yıldır buz hokeyi oynayan katılımcıların ($\bar{x}$ =6.50), 3-5 yıldır ($\bar{x}$ =149.61), 6-8 yıldır ($\bar{x}$ =127.74) ve 9 yıldan daha uzun süredir ($\bar{x}$ =77.61) buz hokeyi oynayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yine dua etmede 9 yıldan daha uzun süredir buz hokeyi oynayan katılımcıların ($\bar{x}$ =77.61), 3-5 yıldır ($\bar{x}$ =149.61) ve 6-8 yıldır ($\bar{x}$ =127.74)

buz hokeyi oynayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Batıl inanç davranışında 0-2 yıldır buz hokeyi oynayan katılımcıların ($\bar{x}$ =6.50), 3-5 yıldır ($\bar{x}$ =140.56), 6-8 yıldır ($\bar{x}$ =119.25) ve 9 yıldan daha uzun süredir ($\bar{x}$ =95.92) buz hokeyi oynayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yine batıl inanç davranışında 9 yıldan daha uzun süredir buz hokeyi oynayan katılımcıların ($\bar{x}$ =77.61), 3-5 yıldır ($\bar{x}$ =149.61) buz hokeyi oynayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Durumluk kaygıda 0-2 yıldır ($\bar{x}$ =129.50) buz hokeyi oynayan katılımcıların 6-8 yıldır ($\bar{x}$ =96.52) buz hokeyi oynayan katılımcılardan düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Sürekli kaygıda 3-5 yıldır buz hokeyi oynayan katılımcıların ($\bar{x}$ =147.28), 6-8 yıldır ($\bar{x}$ =95.73) ve 9 yıldan daha uzun süredir ($\bar{x}$ =105.75) buz hokeyi oynayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.9. Katılımcıların Buldukları İllere Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Değişken	İl	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Fark
Giyim ve Görünüş	1- Ankara	39	94,03	4	28.915	.000	5<4 1<4 3<4 2<4
	2- Erzurum	65	121,08				
	3- İstanbul	69	96,91				
	4- İzmir	19	172,74				
	5- Kocaeli	26	90,94				
Uğurlu Sayılan Nesnelere	1- Ankara	39	87,50	4	8.363	.079	-
	2- Erzurum	65	118,95				
	3- İstanbul	69	112,35				
	4- İzmir	19	95,37				
	5- Kocaeli	26	121,63				
Karşılaşma Öncesi Kullanılan Davranışlar	1- Ankara	39	95,32	4	10.697	.030	1<4 3<4
	2- Erzurum	65	121,25				
	3- İstanbul	69	98,38				
	4- İzmir	19	139,45				
	5- Kocaeli	26	109,04				

Tablo 4.9. (Devamı)

Karşılaşma Sırasında Kullanılan Davranışlar	1- Ankara	39	89,10				
	2- Erzurum	65	112,55				
	3- İstanbul	69	112,84	4	5.388	.250	-
	4- İzmir	19	114,53				
	5- Kocaeli	26	119,94				
Takım Olarak Kullanılan Batıl İnanç	1- Ankara	39	105,95				
	2- Erzurum	65	100,10				
	3- İstanbul	69	112,92	4	4.036	.401	-
	4- İzmir	19	112,26				
	5- Kocaeli	26	127,23				
Dua Etme	1- Ankara	39	95,63				
	2- Erzurum	65	142,22				3<2 3<4
	3- İstanbul	69	82,21	4	44.987	.000	5<2 5<4
	4- İzmir	19	153,21				1<2 1<4
	5- Kocaeli	26	88,98				
Batıl İnanç Davranışı	1- Ankara	39	97,05				
	2- Erzurum	65	123,05				1<4 1<2
	3- İstanbul	69	97,78	4	11.613	.020	3<2 3<4
	4- İzmir	19	139,97				
	5- Kocaeli	26	103,13				
Durumluk Kaygı	1- Ankara	39	113,90				
	2- Erzurum	65	127,87				
	3- İstanbul	69	108,70	4	16.725	.002	4<2
	4- İzmir	19	67,82				
	5- Kocaeli	26	89,56				
Sürekli Kaygı	1- Ankara	39	143,44				
	2- Erzurum	65	113,17				5<2 5<3
	3- İstanbul	69	115,88	4	35.381	.000	5<1 4<2
	4- İzmir	19	66,58				4<3 4<1
	5- Kocaeli	26	63,85				

* (p<0,05)

Tablo 4.9. incelendiğinde katılımcıların uğurlu sayılan nesnelere, karşılaşma sırasında kullanılan davranışlar ve takım olarak batıl inanç düzeylerinde katılımcıların buldukları il değişkenine göre istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Bunun yanında giyim ve görünüşte İzmir’de yaşayan katılımcıların ($\bar{x}=172.74$), Kocaeli ($\bar{x}=90.94$), Ankara ($\bar{x}=94.03$), İstanbul ($\bar{x}=96.91$) ve Erzurum’da yaşayan katılımcılardan ($\bar{x}=121.08$) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip

olduğu görülmektedir. Karşılaşma öncesi kullanılan davranışlarda İzmir’de yaşayan katılımcıların ($\bar{x}$ =139.45), Ankara ($\bar{x}$ =95.32) ve İstanbul’da yaşayan katılımcılardan ($\bar{x}$ =98.38) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Dua etmede Erzurum’da yaşayan katılımcıların ($\bar{x}$ =142.22), Ankara ($\bar{x}$ =95.63), İstanbul ($\bar{x}$ =82.21) ve Kocaeli’de yaşayan katılımcılardan ($\bar{x}$ =103.13) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Aynı şekilde yine dua etmede İzmir’de yaşayan katılımcıların ($\bar{x}$ =153.21), Ankara ($\bar{x}$ =95.63), İstanbul ($\bar{x}$ =82.21) ve Kocaeli’de yaşayan katılımcılardan ($\bar{x}$ =103.13) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Batıl inanç davranışında Erzurum’da yaşayan katılımcıların ($\bar{x}$ =123.05), Ankara ($\bar{x}$ =97.05) ve İstanbul’da yaşayan katılımcılardan ($\bar{x}$ =97.78) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Aynı şekilde yine batıl inanç davranışında İzmir’de yaşayan katılımcıların ($\bar{x}$ =139.97), Ankara ($\bar{x}$ =97.05) ve İstanbul’da yaşayan katılımcılardan ($\bar{x}$ =97.78) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Durumluk kaygıda Erzurum’da yaşayan katılımcıların ($\bar{x}$ =127.87), İzmir’de yaşayan katılımcılardan ($\bar{x}$ =67.82) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Sürekli kaygıda Kocaeli’de yaşayan katılımcıların ($\bar{x}$ =63.85), Ankara ($\bar{x}$ =143.44), İstanbul ($\bar{x}$ =115.88) ve Erzurum’da yaşayan katılımcılardan ($\bar{x}$ =113.17) anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Benzer şekilde İzmir’de yaşayan katılımcıların ($\bar{x}$ =66.58), Ankara ($\bar{x}$ =143.44), İstanbul ($\bar{x}$ =115.88) ve Erzurum’da yaşayan katılımcılardan ($\bar{x}$ =113.17) anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.10. Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Batıl İnanç Davranışları ve Alt Boyutları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Değişken	Eğitim	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Fark
Giyim ve Görünüş	1- İlk ve Orta Ö.	17	105,56	3	2.270	.518	-
	2- Ön Lisans	12	84,00				
	3- Lisans	171	111,19				
	4- Lisansüstü	18	114,14				
Uğurlu Sayılan Nesnelere	1- İlk ve Orta Ö.	17	44,32	3	20.686	.000	1<4
	2- Ön Lisans	12	130,25				1<3
	3- Lisans	171	114,12				1<2
	4- Lisansüstü	18	113,33				
Karşılaşma Öncesi Davranışlar	1- İlk ve Orta Ö.	17	73,21	3	6.442	.092	-
	2- Ön Lisans	12	104,96				
	3- Lisans	171	113,58				
	4- Lisansüstü	18	108,03				
Karşılaşma Sırasında Davranışlar	1- İlk ve Orta Ö.	17	68,82	3	8.625	.035	1<3
	2- Ön Lisans	12	123,63				
	3- Lisans	171	113,18				
	4- Lisansüstü	18	103,53				
Takım Olarak Kullanılan Batıl İnanç	1- İlk ve Orta Ö.	17	71,35	3	9.074	.028	1<2
	2- Ön Lisans	12	136,17				
	3- Lisans	171	110,62				
	4- Lisansüstü	18	117,14				
Dua Etme	1- İlk ve Orta Ö.	17	97,88	3	4.908	.179	-
	2- Ön Lisans	12	74,33				
	3- Lisans	171	112,71				
	4- Lisansüstü	18	113,44				
Batıl İnanç Davranışı	1- İlk ve Orta Ö.	17	78,85	3	4.740	.192	-
	2- Ön Lisans	12	102,25				
	3- Lisans	171	113,11				
	4- Lisansüstü	18	108,97				
Durumluk Kaygı	1- İlk ve Orta Ö.	17	85,12	3	3.058	.383	-
	2- Ön Lisans	12	103,50				
	3- Lisans	171	111,67				
	4- Lisansüstü	18	115,92				
Sürekli Kaygı	1- İlk ve Orta Ö.	17	94,68	3	14.722	.002	2<3
	2- Ön Lisans	12	64,00				
	3- Lisans	171	117,48				
	4- Lisansüstü	18	78,00				

* (p<0,05)

Tablo incelendiğinde katılımcıların giyim ve görünüş, karşılaşma öncesi davranışlar, dua etme, batıl inanç davranışı ve durumluk kaygı düzeylerinde eğitim seviyesi değişkenine göre istatistiksel düzeyde anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Diğer yandan uğurlu sayılan nesnelere ilk ve orta öğretim düzeyinde eğitime sahip katılımcıların ($\bar{x}$ =44.32) ön lisans ($\bar{x}$ =130.25), lisans ($\bar{x}$ =114.12) ve

lisansüstü ($\bar{x}= 113.33$) düzeyde eğitime sahip katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Karşılaşma sırasında davranışlarda lisans düzeyinde eğitime sahip katılımcıların ($\bar{x}=113.18$) ilk ve orta öğretim düzeyinde eğitime sahip katılımcılardan ($\bar{x}=68.82$) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Takım olarak kullanılan batıl inançta ön lisans düzeyinde eğitime sahip katılımcıların ($\bar{x}=136.17$) ilk ve orta öğretim düzeyinde eğitime sahip katılımcılardan ($\bar{x}=71.35$) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Sürekli kaygıda lisans düzeyinde eğitime sahip katılımcıların ($\bar{x}=117.48$) ön lisans düzeyinde eğitime sahip katılımcılardan ($\bar{x}=64.00$) anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4.11. Katılımcıların Batıl İnanç Davranışları ile Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Arasındaki İlişki

Batıl İnanç Davranışı	r	Batıl İnanç Davranış	Durumluk Kaygı	Sürekli Kaygı
		1	-.563**	-.433**
	p	.	.000	.001
	N	218	218	218
Durumluk Kaygı	r	-.463**	1	.432**
		.000	.	.000
	N	218	218	218
Sürekli Kaygı	Spearman Korelasyonu	-.533**	.432**	1
		.001	.000	.
	N	218	218	218

* (p<0,01)

Tabloya göre araştırmaya dâhil olan katılımcıların batıl inanç davranışı ve durumluk kaygı düzeylerinde istatistiki olarak anlamlı seviyede ters orantılı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=-.563$, $p<0.01$). Benzer şekilde katılımcıların batıl inanç davranışı ve sürekli kaygı düzeylerinde istatistiki olarak anlamlı seviyede ters orantılı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=-.433$, $p<0.01$). Diğer yandan katılımcıların durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinde istatistiki olarak anlamlı seviyede doğru orantılı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır ($r=.432$, $p<0.01$).

5. TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı uyarlaması Barut¹⁶ tarafından yapılan “Batıl İnanç ve Davranış” envanterini Buz Hokeyi sporcularına uygulayarak bunun kaygı durumu ile olan ilişkisini incelemektir. Türk Spor Bilimleri literatüründe buz hokeyi ile ilgili çok az çalışma yer almaktadır. Türk Spor Psikolojisi literatüründe ise buz hokeyi ve batıl davranış ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yabancı literatür incelendiğinde araştırmacıların genellikle batıl davranış inceledikleri çalışmalarda kaygı durumlarını da gözettiği görülmüştür. Ancak burada da buz hokeyi sporcuları üzerine yapılmış çalışmalara pek rastlanmamıştır.

Anderson ve Sheppard’ın¹⁷ buz hokeyi oyuncularını üzerine yaptıkları çalışmada müsabakaların önem düzeyinin arttıkça batıl davranışın yaygınlaştığını buldukları çalışma batıl davranış – kaygı ilişkisinin incelenmeye değer iki kavram olduğunu düşündürmüştür.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre batıl inanç davranışları ve alt boyutları ile durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin karşılaştırıldığı tablo (4.3.) incelendiğinde özellikle batıl inanç davranışında erkeklerin kadınlardan daha yüksek sıra ortalamasına sahip oldukları görülmüştür. Bu Neil ve diğerlerinin¹⁷ 1981 yılında yaptıkları çalışmada buldukları erkek buz hokeyi oyuncularının kadın buz hokeyi oyuncularına göre daha batıl olduğunu ancak branş yaşının cinsiyete göre daha belirleyici bir kavram olduğunu söylemiştir. Yine aynı çalışmada branş yaşı arttıkça batıl inanın arttığı gözlemlenmektedir.

Zebb ve Moore (2003)³⁵ ise batıl davranışı yalnızca kaygı boyutuyla değil, bununla beraber depresyon ve stres gibi bazı psikolojik boyutlarla incelemiş ve kadınların erkeklere göre kaygı seviyelerinde ve stres düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulmuştur. Bu sonuca göre cinsiyete göre batıl davranış ve kaygı ilişkisi incelenirken depresyon ve

stres gibi psikolojik boyutların göz önüne alındığında çalışmamızın aksine bir sonuç elde edildiği söylenebilir.

Katılımcıların batıl inanç davranışları ve alt boyutları ile durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin ortalama değerlerini gösteren tablo (4.2.) incelendiğinde ‘Dua Etme’ alt boyut ortalamasının diğer alt boyut ortalamalarına göre yüksek olduğu, cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde ise erkeklerin kadınlardan daha yüksek sıra ortalamasına sahip oldukları görülmüştür. Barut (2008) yaptığı çalışmada¹⁶ ‘Dua Etme’ kategorisindeki 35. (her oyun öncesi başarı için dua etmek) ve 37. (oyuna besmelesiz çıkmamak) maddelerinin işaretlendiğini hatta atletizm branşı açısından en yüksek kullanım sıklığına sahip olan maddelerin bu maddeler olduğunu saptamıştır. Bu anlamda branş gözetmeksizin “Dua Etme” davranışının sporcular için genel bir inanış olduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmada ise Dua etmede 18-20 yaş grubundaki katılımcıların, 21-23 yaş grubundaki katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip oldukları saptanmıştır. Bu sonuca dayanarak 18-20 yaş kategorisindeki sporcuların performansın ötesinde doğaüstü bir güç vasıtasıyla başarılı olma arzularından söz edebiliriz. Yine katılımcıların gelir gruplarına göre batıl inanç davranışları ve alt boyutları ile durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin karşılaştırıldığı incelendiğinde Dua Etmede gelir seviyesi düşük olan sporcuların gelir seviyesi yüksek sporculara göre daha yüksek sıra ortalamasına sahip oldukları görülmektedir. Bu sonucu da katılımcıların gelir seviyeleri arttıkça dua etme gücüne olan inançlarının azaldığı şeklinde yorumlayabiliriz.

Katılımcıların spor yaşlarına göre batıl inanç davranışları ve alt boyutları ile durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin karşılaştırıldığı tablo (4.8.) incelendiğinde batıl inanç davranışında 9 yıldan daha uzun süredir buz hokeyi oynayan katılımcıların, 3-5 yıldır buz hokeyi oynayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Durumluk kaygıda 0-2 yıldır buz hokeyi oynayan

katılımcıların 6-8 yıldır buz hokeyi oynayan katılımcılardan düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Sürekli kaygıda ise 3-5 yıldır buz hokeyi oynayan katılımcıların, 6-8 yıldır ve 9 yıldan daha uzun süredir buz hokeyi oynayan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

Bu sonuçtan yola çıkarak Geczi ve diğerlerinin (2008)⁷³ A Milli seviyesindeki Macar buz hokeyi oyuncularının U-18 yaş kategorisindeki oyunculara göre kaygı düzeylerinin daha az olduğunu ve yetişkin milli takım oyuncularının U-18 kategorisindeki oyunculara göre stresle daha iyi başa çıktıklarını belirttikleri çalışma ile örtüşmektedir. Uluslararası Buz Hokeyi Federasyonu (IIHF)'nin resmi olarak tanıdığı ilk yaş kategorisi U-18 kategorisidir. Bu sebeple U-18 kategorisinde mücadele eden oyuncular U-20 veya A Milli seviyesindeki oyunculara göre daha az uluslararası maç tecrübesine sahip olduğundan kaygı düzeylerini branş yaşı veya maç tecrübesi ile açıklamak mümkündür.

Yine Neil ve diğerlerinin¹⁷ buz hokeyi sporcularının sporla geçirdikleri zaman arttıkça batıl davranış sergileme oranının azaldığını saptadıkları çalışma elde ettiğimiz bulgular ile benzer niteliktedir. Buradan yola çıkarak sporla geçen zaman arttıkça hata oranının azlığından bahsedebiliriz.

Katılımcıların yaş gruplarına göre batıl inanç davranışları ve alt boyutları ile durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin karşılaştırıldığı tablo (4.5.) incelendiğinde Takım olarak kullanılan batıl inanç davranışlarında 18-20 yaş grubundaki katılımcıların 21-23 ve 24-27 yaş grubundaki katılımcılardan daha düşük sıra ortalamasına sahip oldukları görülmektedir. Elde ettiğimiz bu sonuç National Hockey League (NHL) liginde mücadele eden ve yaş ortalaması 27 olan Pittsburgh Penguins takımının üç Stanley Cup iki Dünya Şampiyonası Altın madalyasına sahip Rus oyuncusu Evgeni Malkin'in "Takım olarak

final serisinde sosyal medya paylaşımı yapmadıklarını ve kazandığı bir maçtan önce yolda hangi şarkıyı dinlediyse bir sonraki maçta da aynı şarkıyı dinlediğini” beyan etmesi ile örtüşmektedir.¹⁸

Katılımcıların batıl inanç davranışları ile durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin arasındaki ilişkinin korelasyon analizi incelendiğinde ise katılımcıların batıl inanç davranışı ve durumluk kaygı düzeylerinde istatistiki olarak anlamlı seviyede ters orantılı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Başka bir deyişle artan batıl inanç davranışları kaygıyı azaltmaktadır. Bu sonuç ile Schippers’in buz hokeyi oyuncularına üzerine yaptığı çalışmada elde ettiği sonucu henüz belirsiz olan önemi ve gerilimi yüksek müsabakalarda batıl ritüellere ve/veya dış kontrollere olan yönelimin artışı kaygının azalmasına yol açtığı bulgusu⁷⁴ ile benzerlik göstermektedir.

Aynı çalışmada Schippers Batıl inançların kaygı düzenleyici bir işlevinin, bir takım oyuncusunun iyi performans göstermesine ve takım performansına katkıda bulunmasına zarar vermekten ziyade bu durumlara yardımcı olabileceğini söylemektedir.

Müsabakaların sonucunda kazanılacak veya kaybedilecek değerlerin büyüklüğünün kaygı düzeyiyle bir ilişkisi olduğundan söz edebiliriz. Kazananın şampiyon olmayacağı veya küme/lig mücadelesi vermeyeceği bir müsabakaya göre; sonuçların önemli olduğu müsabakalarda sporcuların genellikle müsabaka öncesinde daha fazla kaygı düzeyine sahip olduklarından söz edebiliriz. Örneğin kritik bir final serisi karşılaşmasında sıradan bir müsabakadan veya antrenman yarışmasından daha fazla psikolojik unsur devrede olur, bunun da batıl davranışlara olan eğilimi artırdığını söyleyebiliriz.

Örneğin, sporcular, finallerde oynarken bir antrenman maçında oynadıklarından daha fazla psikolojik gerilim yaşayabilirler. Sonuç olarak, müsabaka sonucunun önemi arttıkça, batıl inançlara yönelik eğilimlerin daha fazla olması beklenir.

İlgili literatürde müsabaka önemi-kaygı üzerine hiçbir çalışmaya rastlanmamıştır. Bilinen tek çalışmada Bleak ve Frederick, müsabakanın öneminin genel batıl davranışlarla ilgisi olmadığını fakat başarının derecelerle ilişkilendirilmiş bir takım ritüellerle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.⁷⁵

Elde ettiğimiz sonuç ile benzer nitelikte olan çalışmada Van Raalte ve diğ. (1991) sporda batıl inanışların kaygıyı azaltmanın bir yolu olarak görüldüğünü ve ego yönelimi yüksek sporcuların daha fazla kaygı düzeyine sahip olduklarını aktarmıştır. Bu sebeple de bu sporcuların daha sonra sporda batıl davranışa başvurduklarını gözlemlemişlerdir.⁷⁶

Sporcuların sergilediği batıl inanışlar kaygılarını azaltmak için başvurdukları olumlu olarak nitelendirilebilecek bir araç olabilir. Bu anlamda performansı olumlu yönde etkilemesi için batıl davranışlardan öte psikolojik bir takım destekler kaygının kontrol altına alınmasını sağlayabilir.

Batıl davranışların devreye girmesinin genellikle sonuçlarla ilgisi olmadığı düşünülürken elde ettiğimiz bulgular sonuca etki ettiğine dair inancın yanı sıra kaygının kontrol altına alınmasında batıl inanışların önemine vurgu yapmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Batıl davranışlar ve kaygı; özellikle araştırmanın temelini oluşturan cinsiyet, branş yaşı, mevkii, şehir, sopa yönü, gelir düzeyi ve eğitim düzeyi değişkenlerinin, sporcuların batıl davranışlara sahip olma düzeyleri üzerindeki etkileri, sosyo-kültürel bir durum olmasının yanı sıra sporcuların günlük yaşamları içerisinde hem sosyal hem de psikolojik anlamda etkilendikleri olayları ve bu olaylar karşısında sergiledikleri tutumları da içermektedir. Batıl davranışların sahip olduğu kültürel ve psikolojik temel, geçmişten günümüze kadar her dönemde, her inanışta kendisini göstermiş ve günlük hayatta olduğu gibi sportif alanda da yer bulmuştur.

Aynı zamanda kaygı, bu inanç davranışlarının gereğinin yapılamadığı durumlarda ortaya çıkan olumsuz sonuçlar nedeniyle de ortaya çıkabilmektedir. Bu kaygılar, kişilerin batıl inanç eğilimlerini artıran bir öge olarak da işlev görmektedir. Kaygılarını yenemeyen kişiler, batıl inanışlara karşı daha fazla eğilimli olmaktadır. Şüphesiz dinin de temelinde olan kaygı ve korku duygusu insanda tamamen yok edilemez. Ancak, özellikle bilimsel ve dinsel temeli olmayan inanışlara yönelik kaygı duygusu bir şekilde azaltılabilir ve yönlendirilebilir.⁴

Batıl inanç ve davranışlar konusunda sporcuları duygusal ve psikolojik yönden geliştirecek, özellikle kaygıyı kontrol etme ve olumsuz yönlerini bertaraf etme üzerine eğitimlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Batıl inanışlar spor yapan bireylerin performans sergiledikleri esnada ortaya çıkan veya artan kaygı düzeylerini aza indirmek amacıyla başvurdukları bir yöntem olabilir. İlerleyen yıllarda sporcuların batıl davranışlarını sergileyemeyeceği ortamlarda yapılacak çalışmalarla, kaygı düzeylerindeki değişim ve bunun performansa yansımaları araştırılabilir.

Bu sonuçlara göre Şu önerilerde bulunulabilir: Batıl inanışların ortaya çıkardığı davranışların etkilerinin azaltılması için, sporcuların kaygı düzeylerini azaltmayı amaçlayan çalışmalar yapılmalıdır. Sporcuların bu anlamda dış faktörlerden olumlu olarak etkilenmemeleri, bu davranışlar neticesinde kaygı düzeylerinin artmaması için, sportif eğitim, bilimsel eğitim ve sağlıklı din eğitiminin yanı sıra, sporcuların her açıdan kendilerini geliŐtirebilecekleri platformlara ihtiyaç duyulmaktadır. Batıl davranış kaygısını nleme veya en aza indirmeyi amaçlayan yöntemlerin ortaya konabilmesi için başka spor dallarında da bilimsel araŐtırmalar yapılabilir.

Sonuç olarak literatürde fazla yer bulamamıŐ olan batıl davranış konusunun incelenmiŐ olması ve kaygı kavramıyla birlikte böyle bir konunun branş bazında ilk kez incelenmesi diğer olimpik kış sporları için umut vericidir.

KAYNAKLAR

1. Bandura A, Self Efficacy: The exercise of Control. New York: Freeman, 1997.
2. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük. Ankara, 1992.
3. Budak, S. (2005). Psikoloji Sözlüğü. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara: 114
4. Arslan, M. (2004). Kişilerin Batıl İnanç Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Değerler Eğitimi Dergisi, 2(6): 7-34
5. Skinner BF, Superstition in the pigeon. Journal of Experimental Psychology, 38, 1948: 168-172.
6. Ayhan, İ., Yarar, F. (2005). Batıl İnançların Psikolojisi. Pivolka, 4(17): 15-19
7. Warren CW. Dictionary of Psychology. Boston: Houghton Mifflin, 1934
8. (Daş C, Bütünleşmek ve Büyüme, Gestalt Terapi Yaklaşımı. Ankara, HYB Yayıncılık, 2006.).
9. Jung CG. Psychology and Religion, Yale University Press, 1938.
10. Cohn PJ, Preperformance routines in sport: Theoretical support and practical applications, Sport Psychologist, 4, 1990: 301-312.
11. Eklund RC, Gould D, Jackson SA, Psychological foundations of Olympic wrestling excellence. Journal of Applied Sport Psychology, 5, 1993: 35-47.
12. Womack M. Why athletes need ritual: A study of magic among professional athletes. In: Shirl Hoffman. Ed. Sport and Religion, Champaign, IL: Human Kinetics, 1992; 191-202.
13. Gmelch, 1972; Van Raalte ve diğ, 1991; Burger ve Lynn, 2005; Todd ve Brown, 2003; Buhrmann ve diğ, 1982; Neil ve diğ, 1981
14. Galeano EH, Gölgede ve Güneşte Futbol. Çev: Önalp E, Kutlu, N. İstanbul, Can yayınları, 1997.

15. Sabah Gazetesi. Erişim: www.sabah.com.tr/galeri/spor/sporcularin_batil_inanclari
Erişim Tarihi: 2018.
16. Barut, A. İ. (2008). Sporda batıl davranış ve öz yeterlik ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.
17. Neil G, Anderson B, Sheppard, W. Superstitious among male and female athletes of various levels of involvement. *Journal of Sport Behavior*, 4, 1981: 137-148
18. Socrates Dergi, 2018, Sayı: 34 Sf. 22: Röp: Muhammet İrfan Kurudirek
19. IIHF İstatistikleri. Erişim: <http://www.iihf.com/competition/384/> Erişim Tarihi: Mart 2018
20. IIHF İstatistikleri. Erişim: <http://www.iihf.com/competition/350/statistics.html>
Erişim Tarihi: Mart 2018
21. IIHF İstatistikleri. Erişim: <http://www.iihf.com/channels1112/wm20-iii/statistics.html> Erişim Tarihi: Mart 2018
22. IIHF İstatistikleri. Erişim: <http://www.iihf.com/competition/327/statistics.html>
Erişim Tarihi: Mart 2018
23. IIHF İstatistikleri. Erişim: <http://www.iihf.com/competition/364/statistics.html>
Erişim Tarihi: Mart 2018
24. IIHF İstatistikleri. Erişim: <http://www.iihf.com/competition/601/> Erişim Tarihi: Mart 2018
25. IIHF İstatistikleri. Erişim: <http://www.iihf.com/competition/599/> Erişim Tarihi: Mart 2018
26. IIHF İstatistikleri. Erişim: <http://www.iihf.com/competition/616/> Erişim Tarihi: Mart 2018
27. IIHF İstatistikleri. Erişim: <http://www.iihf.com/competition/556/statistics.html>
Erişim Tarihi: Mart 2018

28. IIHF İstatistikleri. Erişim: <http://www.iihf.com/competition/485/statistics.html>
Erişim Tarihi: Mart 2018
29. Garip NHL Ritüelleri. Erişim: <http://www.thehockeynews.com/news/article/the-nhls-10-weirdest-rituals-and-superstitions> Erişim Tarihi: Şubat 2018
30. NHL'deki Batıl İnanışlar. Erişim: <https://thehockeywriters.com/the-strangest-superstitions-in-nhl-history/> Erişim Tarihi: Ocak 2018
31. Cartwright-Hatton, S., Wells, A. (1997). Beliefs About Worry And Intrusions: The Meta-Cognitions Questionnaire And Its Correlates. *Journal of Anxiety Disorders*, 11(3): 279-296
32. Dissocitive Experiences, Trait Anxiety And Paranormal Beliefs. *Personality and Individual Difference*, 34: 15-19. Womack, M. (1992). Why Athletes N269
33. Spielberger, C. D., Gorsuch, R. L., & Lushene, R. E. (1970). Manual for the state-trait anxiety inventory
34. Tobacyk, J., Shrader, S. (1991). Superstition And Self-Efficacy. *Psychological Reports*, 68: 1387-1388
35. Zebb, B.J., Moore, M.C. (2003). Superstitiousness And Perceived Anxiety Control As Predictors Of Psychological Distress. *Anxiety Disorders*, 17: 115-30
36. Zeidner, M., & Matthews, G. (2010). *Anxiety 101*. Springer Publishing Company.
37. Akarçeşme, C. (2004). Voleybolda müsabaka öncesi durumluk kaygı ile performans ölçütleri arasındaki ilişki. GÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
38. Cüceloğlu, D. (1994). *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
39. Erbaş, M. (2000). *Türkiye Basketbol II. Ligindeki Oyuncuların Bazı Kişisel Değişkenlerinin Durumluk Kaygı Üzerine Etkileri ve Durumluk Kaygının Takım İçi*

- ilişkilerine Etkisinin Araştırılması, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi., Edirne, s.38, 41, 70
40. Aydın, B. (1990). Üniversite Öğrencilerinin Kaygı Düzeyleri ile Ders Çalışma ve Alışkanlıklarının İncelenmesi. Psikoloji Dergisi, 1(7): 25.
41. Koç, H. (2004). Profesyonel Futbolcularda Durumluk Kaygı Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, s.52, 79, 86
42. Sekmenli, T. (2000). Lise 1. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile sürekli kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
43. Biçer, T. (1998). Doruk Performans, Beyaz Yayınları, İstanbul, s.83
44. Martens, Rainer, Vealey, Robin S. ve Burton, D. (1990). Competitive Anxiety in Sport, Human Kinetics Boks, Champaign, Illinois, s.29
45. Mellalieu, S. D., Neil, R., Hanton, S., & Fletcher, D. (2009). Competition stress in sport performers: Stressors experienced in the competition environment. Journal of sports sciences, 27(7), 729-744.
46. İkizler, C. (1993). Sporda Başarıyı Etkileyen Psikolojik Faktörler ve Psikolojik Antrenman. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
47. Özgül, F. Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinde Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeyleri, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2003.
48. Kılıçbay, M. (1999) Uygarlığın Ödülü Olarak Kaygı. Doğu Batı Dergisi, 2(6): 45.
49. Weinberg, R. S., & Gould, D. (2007). Foundations of sport and exercise psychology

50. Jones-Coofer, L. M. (2008). Examining the relationship of trait anxiety and worry among African-American female undergraduate students (Doctoral dissertation, Tennessee State University)
51. Öner N (1994) Türkiye’deki kullanılan psikolojik testler. İstanbul. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları
52. Kuru, E. (2000). Sporda psikoloji. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi: Ankara.
53. Öner, N. ve Le Comte, A. (1983). Süreksiz durumluk /sürekli kaygı envanteri el kitabı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, s.1,3: İstanbul
54. Ree, M. J., French, D., MacLeod, C., & Locke, V. (2008). Distinguishing cognitive and somatic dimensions of state and trait anxiety: Development and validation of the State-Trait Inventory for Cognitive and Somatic Anxiety (STICSA). Behavioural and Cognitive Psychotherapy, 36(3), 313-332.
55. Gümüş, A. E. (2006). Sosyal Kaygılı ile Başa Çıkma. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
56. Spielberger, C. D. (1989). State-trait anxiety inventory: a comprehensive bibliography. Consulting Psychologists Press.
57. Dorel ve Jenifer L. (1998). Personals Goals and Winning or Losing During Competitive Exercises: Effects On Anxiety, Lamar University U.S.A, s.256, 257, 361
58. Gümüş, M. (2002). Profesyonel Futbol Takımlarında Puan Sıralamasına Göre Durumluk Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, s.43

59. Konter, E. (1996). Profesyonel futbolcuların bazı kişisel değişkenlerinin durumluk kaygı üzerine etkileri ve durumluk kaygının takım içi ilişkilerine etkisinin araştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Adana. s.20-21
60. Kroenke, K., Spitzer, R. L., Williams, J. B. ve Löwe, B. (2010). The Patient Health Questionnaire Somatic, Anxiety, And Depressive Symptom Scales: A Systematic Review. *General Hospital Psychiatry*, 32(4): 345-359.
61. Başpınar, P. (2007). Kaygının Bilişsel ve Fizyolojik Bileşenlerine Yönelik Tedavilerin Etkinliği. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Anabilim Dalı, Aydın.
62. Akandere, M. (1997). Üniversite Gençliğinde Görülen Kaygının Giderilmesinde Sporun Etkisi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul, s.12, 38
63. Tavacıoğlu, L. (1999). Spor Psikolojisi. Sporsal Kuram Dizisi 23, Bağırğan Yayınevi, Ankara, s.39, 40, 42, 44
64. Tuğ, B. “Türkiye Taekwondo Şampiyonasında Bayan ve Erkek Taekwondocuların Maç Öncesi Kaygı durumlarının Birbirleriyle Karşılaştırılması”, Erciyes Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Bitirme Tezi., Kayseri, 2001
65. Polman, R., Rowcliffe, N., Borkoles, E. ve Levy, A. (2007). Precompetitive State Anxiety, Objective And Subjective Performance, And Causal Attributions in Competitive Swimmers. *Pediatric Exercise Science*, 19(1): 39
66. Bedir R. Taekwondo Milli Takım Sporcularının Durumluk Kaygı Düzeylerinin Başarıya Etkisi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, S:39, Konya:2008.

67. Başer, E. (1998). Uygulamalı Spor Psikoloji. Ankara: Sporsal Kuram Dizisi, Bağırhan Yayinevi.
68. (Schunk DH. Self-efficacy for Learning and Performance. Erişim: <https://eric.ed.gov/?id=ED394663> Erişim Tarihi: 2018.)
69. Heaton, L. J., Garcia, L. J., Gledhill, L. W., Beesley, K. A., & Coldwell, S. E. (2007). Development and validation of the Spanish Interval Scale of Anxiety Response (ISAR). *Anesthesia progress*, 54(3), 100-108.
70. Wiggins, Matthew S., Christopher Lai, and Jay A. Deiters. "Anxiety and burnout in female collegiate ice hockey and soccer athletes." *Perceptual and motor skills* 101.2 (2005): 519-524.
71. Hanton, S., & Jones, G. (1999). The acquisition and development of cognitive skills and strategies: I. Making the butterflies fly in formation. *The Sport Psychologist*, 13(1), 1-21.
72. Büyüköztürk, Ş. (1997). Araştırmaya yönelik kaygı ölçeğinin geliştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 3(4), 453-464.
73. Gécz, G., Bognár, J., Tóth, L., Sipos, K., & Fügedi, B. (2008). Anxiety and coping of hungarian national ice hockey players. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 3(2), 277-285.
74. Schippers, M. C. & Van Lange, P. A. M. (2006). The psychological benefits of superstitious rituals in top sport: A study among top sportspersons. *Journal of Applied Social Psychology*, 36, 2532-2553.
75. Bleak, J. L., & Frederick, C. M. (1998). Superstitious behavior in sport: Levels of effectiveness and determinants of use in three collegiate sports. *Journal of Sport Behavior*, 21, 1-15.

76. Van Raalte, J.L., Brewer, B.W., Nemeroff, C.J., Linder, D.E. (1991). Chance Orientation And Superstitious Behavior On The Putting Green. *Journal of Sport Behavior*, 4: 41-50.

EKLER

EK 1. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı:	Muhammet İrfan KURUDİREK
Doğum Tarihi:	18.07.1987
Doğum Yeri:	Erzurum
Medeni Hali:	Evli
Uyruğu:	T.C
Adres:	Kafkas Üniversitesi, Sarıkamış BESYO
Tel:	0 (474) 225 11 50-56
Faks:	
E-mail:	irfan.kurudirek@gmail.com
Eğitim	
Lise:	Erzurum Lisesi
Lisans:	Atatürk Üniversitesi
Yüksek Lisans:	Gazi Üniversitesi
Doktora:	Atatürk Üniversitesi
Yabancı Dil Bilgisi	
İngilizce:	Çok İyi
Almanca:	
Rusça:	
Üye Olunan Mesleki Kuruluşlar	
Türkiye Buz Hokeyi Federasyonu, Yönetim Kurulu Üyesi	
İlgi Alanları ve Hobiler	
Kitap, Buz Hokeyi, Müzik	

EK-2. ETİK KURUL ONAYI

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ALT ETİK KURUL KARARI

Spor Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı doktora öğrencisi İrfan Kurudirek "Elit Türk ve Çek Buz Hokeyi Oyuncularında Batıl İnanç ve Kaygı İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı doktora tez çalışması görüşüldü.

İlgilinin doktora tez çalışması alt etik kurulda onaylanarak mevcudun oybirliği ile karar verildi. 27.09.2016

ADI SOYADI	GÖREVİ	İMZA
Doç. Dr. Murat KALDIRIMCI	Spor Bilimleri Fakültesi Etik Alt Kurul Başkanı	
Doç. Dr. İlhan ŞEN	Spor Bilimleri Fakültesi Etik Alt Kurul Başkan Yardımcısı	
Yrd.Doç. Dr. Orcan MIZRAK	Spor Bilimleri Fakültesi Etik Alt Kurul Üyesi	
Yrd. Doç. Dr. Ahmet ŞİRİNKAN	Spor Bilimleri Fakültesi Etik Alt Kurul Üyesi	
Yrd. Doç. Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR	Spor Bilimleri Fakültesi Etik Alt Kurul Üyesi	